

Poštnina
plačana v gotovini

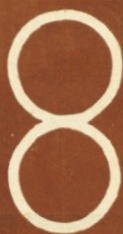

Fr. Uratnik :

*Materina
skrb .*

RAZORI

LIST ZA ODRASLO MLADINO

*Bog, ki vsako delo plača verno,
plačaj ti ljubezen neizmerno,
blaga mati. (A. Medved.)*

1936 - 1937

VSEBINA

Irma Scheligo: Materi 225. — Ina Slokanova: Tebi, mama . . . 226. — Tone Gaspari: Nedelja 227. — Ing. Lupša Ferdo: V prašumah na Malaj. polotoku 229. — Jan Baukart: Kakšen bo konec zemlje? 232. — Albin Zavrl: Napad Slovenov na Južno Italijo 237. — Dr. Fr. Mišič: Pinož in kurica 241. — Riegl: Lovca 243. — P. Kunaver: Komedija zmešnjav 244. — Viktor Pirnat: Šmarješke in Dolenjske toplice 247. — P. Kunaver: Tvoj nahrbtnik 249. — Jos. Brinar: Pavliha in njegove vesele pustolovščine 250. — Pavel Kunaver: Bajalica 254.

NAVIHANI MORNAR IN NJEGOV PES

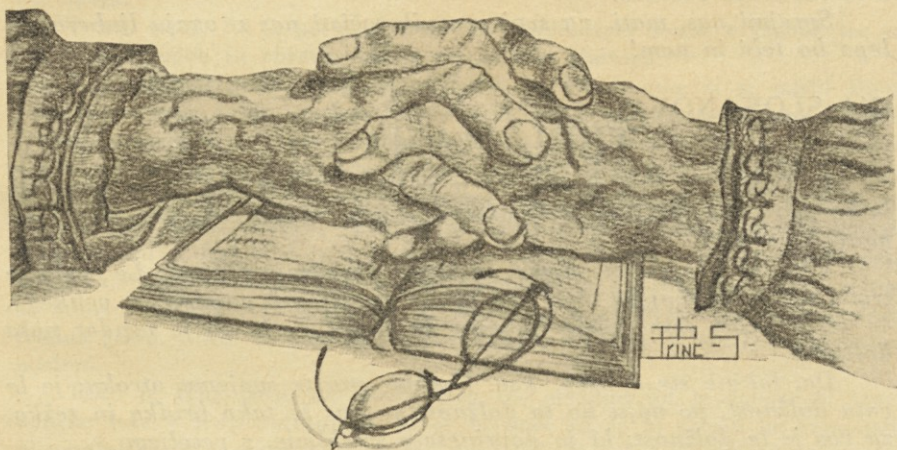
Pomlad ob obali našega morja.

RAZORI

LIST ZA ODRASLO MLADINO
V. LETNIK 1936 - 1937

ROKE MOJE BABICE.
(Risal Princ Svetozar, realna gimnazija v Mariboru.)

IRMA SCHELIGO:

MATERI

*K*o si bila še mlada, so se dvigale tvoje roke kot vitki beli gotski stebri. Tvoje sklepajoče roke so učile in naučile umetnika sklepati kamenite loke, ki se naj bi dvigovali k nebu kakor tvoje proseče roke.

Pa je pritisnil mraz življenja, tvoje roke so otrple, trpljenje jim je zarisalo svoje brazde, delo jih je utrdilo v znojnih in žuljih.

Tiste otrple, v trpljenju razorane, v delu utrjene roke se spominjamo danes, mati naša. Njej naš hvaležen spomin, naše tiho hrepenenje, naša detinska ljubezen. Materina roka! Ti čudež miline in ljubezni! Nikdar nisi trda, božaš mehko še takrat, ko se ti krči srce v bolečinah in se duša trga v bolesti. Česa si želimo v temni brezsončni uri? Stisk tvoje tople roke, mati naša. Tebi veljajo Cankarjeve besede: »Ko duša klone in tava slepa, ob tej težki uri se prikaže iz mrakov bela roka, se rahlo dotakne oči, da izpregledajo in iz oči se izvije svetlo jutro in nebo je visoko in na nebu je sonce in pod soncem je ravna bela cesta... Čigava je bila blagoslovljena bela roka?«

Ni treba umetnikov, ne knjig, tvoje roke se klešejo same v nesmrtnost.

Za tvoj praznik, mati, bi ti hoteli povedati nekaj o svoji ljubezni, o svojem spoštovanju, svoji hvaležnosti pa tudi o svoji nevrednosti. Glej, niso še očiščena srca, ne še utrjena v trpljenju, ne še preizkušena v življenjski modrosti. Odpusti in nas stori dobre in močne! Velika v veri, utrjena v upanju in neizčrpna v ljubezni si dajala in dajaš. Dajaj dalje! Ob tvoji milini se poblaži otrok, ob tvoji dobroti se poboljša, ob tvojem miru se umiri. So ljudje brez vere, brez domovine, brez prijateljstva, a človeka brez matere ni, ni človeka, ki ne bi ostal ljubezni in skrbi svoje matere tisočkrat dolžan. Materi otrok ne ostari, in če je že siv in star, materine roke predejo zanj vedno močne niti svoje ljubezni. Materina ljubezen zmaguje, ko vse sile odpovedo. Ali razumeš, otrok, kaj ti je mati? Tvoj počitek je in tvoje veselje, tvoj svet in tvoja nebesa; angel je, ki te čuva, ki te uči veselja, smeha, dobrote, ljubezni in odpuščanja, ki ogreva tvoje mrzle prste s svojimi izmučenimi rokami, ki užiga plamen tvojih oči na zubljih svojega poguma in greje tvojo dušo z žarom svoje dobrote.

Sprejmi nas, mati, na svoj praznik, očisti nas v ognju ljubezni in lepo bo tebi in nam!

INA SLOKANOVA:

TEBI, MAMA . . .

Najbrž ne veš, mama, da je v maju, takrat, ko cveto šmarnice in so jutra vsa zlata od pomladnega sonca, materinski dan, dan vseh mater, tvoj dan.

V tvoje srce vidim, mama, in čitam vprašanje v njem: Le čemu je treba materam svojega dne? Saj nismo storile nič posebnega, velikega, — le otrokom smo dajale ljubezni in kruha — in to je vendar naša dolžnost.

Da, takšne ste matere. Vse. Karkoli storite svojemu otroku, je le vaša dolžnost, pa najsi bo ta dolžnost za vas še tako bridka in težka, za vas je le dolžnost, ki jo doprinesete smehljaje, z veseljem.

Se spominjaš, mama tistega dne? Vojna je še bila in atek naš je padel na bojišču. Ostale smo same, ti, jaz in še dve sestrici. Hudo je bilo. Pa je zbolela moja sestra. Oči je imela motne in vse telesce ji je gorelo v vročici. Se spominjaš, mama, tistega dne? Tistega žalostnega, požnozimskega popoldneva? Sneg se je južil in se izpreminjal v umazano, mastno brozgo in večeri so bili še dolgi in polni somračnih senc. Na ležišču je stokal bolni otrok in v vročičnih blodnjah prosil belega kruha in pomaranč. Ti, mama, si pa stala ob posteljici, sklonjena, v težko misel, pogreznjena kot poosebljena bridkost in skrb. Ko si v ihtenju brez solz sklepala roki, se je tvoja misel ustavila na zlatem lesku poročnega prstana, ki je bil tvoj edino bogastvo in najdražji spomin na našega mrtvega ateka. Brž si se odločila. Tvoj obraz je sijal od velikega upanja, ko si si ogrinjala plašč in naročala: »Pazita na Vladko! Takoj pridem in prinesem zdravil in pomaranč!«

Na ulici so že gorele plinovke, ko si se vrnila. In prinesla si zdravil, pomaranče in štruco belega kruha.

Prstana pa nisi imela več na roki. »Mama, kje imaš atkov prstan?« sem te vprašala. »Zanj sem kupila zdravja tvoji sestrici,« si odvrnila in v soju sveče je bil tvoj obraz tako čudno bel. Toda smehljala si se, le v vlažnem lesku tvojih oči je ležala drobna senca bridkosti . . .

NEDELJA (IZ POVESTI)

V nedeljo se je vozil Bine na Gorenjsko k stricu.

Zgodaj je vstal, zato se je v Ljubljani presedel k oknu. Tam ga je sonce ogrelo. Vsa pokrajina, po kateri se je zdela, da puha vlak z veliko težavo, je bila napolnjena z zgodnjim soncem in mirom. Ljudje so vstopali in izstopali na postajah, ali Bine se je zagledal tja preko poljan k vasicam, sredi katerih so stali zvoniki kakor večni varuhi. Kadar je vlak za minuto postal, je zadnelo od vseh strani pritrkavanje zvonov. Potem je spet kolesje zaropotalo. Črno puhanje se je redčilo neprestano na desni strani in izginjalo na Savi, kakor bi padalo v živo srebro. Tam dalje so ležali mlečnorumeni pasovi žita, za njimi na položnih rebreh zelene košenine in nato gozdovi kakor črna vojska. Včasih so se pokazali na obzoru silni skladi skal in v visokih rupah lise snega.

Tunel, tema. Pa je po dveh minutah planilo spet sonce v vagone ter se razlilo po klopeh in obrazih kakor raztopljen zlatina.

V katerekoli misli bi zdajle pogledal, bi bilo svetlo, si je mislil Bine. Vsaj za en ozek žarek svetleje tudi v onih, ki so ob delavnikih polne skrbi. Nedelja posveti v trpljenje z božjo roko in z božjo besedo, da še tisti dvigne oči, ki ne veruje, da hodi po vseh tehle cerkvah Bog, se dotika s svojo sveto čudežno roko čel ter preganja za hip vse zlo. Tisti hip je človek bliže Bogu in zato prav blizu človeku. Tedaj bi naj izrekli vsi, ki imajo moč in oblast, svoje odločitve. Kaj bi dejali? Mi vsi smo ljudje. Človek bodi človeku človek, to je največje bratstvo. Ti, ki nimaš, kamor bi se položil, glej, zdaj, ta hip, so odprte vse roke. Pripravljene so dlani, da ti obrišejo čelo in ti podpro trdno glavo. Nihče ne sme hoditi vsaj enkrat v tednu, v nedeljo, z zaprtimi mislimi.

Tako je Bine čutil, da ima v srcu res nedeljo: bil je dober. Ni trpel nobene teže v svoji notranjosti, in če bi smel ali če bi se mu ne zasmejali, bi vprašal vse v vagonu, zakaj gledajo tako tuje in zakaj vsi skupaj ne zapoje. Kdo se upa in kdo zmore ta hip, ko zvonovi kličejo vest, misliti na zlo. Saj vse zlo beži kot črni vran; gorje onemu, ki ga kliče nazaj!

Vlak se je ustavljal. S postaje se je zmerom bolj razločevala in raztegovala pesem:

— poojdem na Gorenjsko,
gor na Doovje, Mojstranooo —

V vagon se je nato nasula prava volja. Veliki nahrbtniki so se komaj zbasali v predele. Glasni in ožgani kakor kostajnarji so se planinci zgnatli na dve klopi. Vagon je kmalu popolnoma utihnil. Gledal in slišal je onega besedača, ki je gofljal vse vprek same kavkaste.

»Pljuni malo, bo še kdo drugi kaj povedal,« so silili vanj.

»Ne smem. Tam je tabla: — po podu je zabranjeno —. Čakaj v tunelu bom šele. Ti boš pa kazen plačal.«

Vlak je zapiskal in zropotal v tunel.

»No, zdaj molči!«

Pa ni.

»Veste, kako se je vozil prvič Urbanček z Zglavja?«

»Ta je stara. Molči.«

»Le naj pove,« je želel počasi nizki glas.

V temi je nekdo prižgal cigareto in dvignil vžigalico. Zasijali so blede obrazi. Zunaj je mimo okna zletel šop krvavih isker.

»Takele iskre je tudi Urbanček takrat videl. Kar naprej so švigale, zato je vprašal gospoda, ki je sedel zraven, kaj bo. »E, kaj bo,« se je izmislil gospod, »v pekel se peljemo.« Urbančku se je dobro zdelo: »Naj se! Jaz imam retur karto.«

Medtem ko so se nekateri zasmejali, je nekdo zvedavo pripomnil: »Kaj pa gospod? Je ostal v peklu?«

Ženski glas je hitro povedal: »Prav bi bilo!«

»Pa ni bilo prostora za gospoda, mati,« se je besedač spet nastavil, ne da bi vedel, odkod so prišle besede. »So ga „po šup“ nazaj.«

Tedaj jih je več poprijelo.

»Ja, ja, gospôda zmerom dobro odreže.«

»Ji ni hudega, ne. Ima kar naprej nedeljo.«

»Kmet je reva.«

Prejšnji počasni glas se je odločno zavzel: »Kaj bo reva? Revež je, kdor od kmeta živi, čeprav je gospod.«

Vlak se je izmotaval. Posvetilo je. Ali mož tam spredaj tik ob oknu je kar nadaljeval. Obrazi so se zagledali vanj, ki je bil širok kakor vrata, brkat in koščen. Po vseh je zrl z očmi, kakor bi jim tudi s pogledom razkladal svoje misli: »Kmet je kralj. Njegovo kraljestvo je najstarejše in največje na svetu. Zemlja je nad vsemi postavami, le božja postava vlada nad njo, ker je zemljo ustvarila.«

»Je tako, je,« so pritrdili nekateri.

»Neumen je kmet, ker se peha za druge.«

»Čakajte, jaz takole pravim,« je spregovoril rejen na pol gosposki možak, ki je bil naslonjen kar čez dva sedeža. Na odprtem telovniku je visela debela zlata verižica. Težko je dihal, zato je včasih počakal. »Poznam kmete in kmetije. Kmetije nas žive, res. Dobre kmetije. Slabe še kmeta ne morejo. In prav tisti zanikrni kajžarji so vsemu svetu napoti. Zapiti so do grla, da se komaj iz žganja vidijo. To so pratkarji, pa ne kralji.«

»Vam ni sile,« je pripomnila hitro ženska s cekarjem.

Nekaj oči je temno pogledalo prekupca, ki ga je posilil kašelj.

»Pa ne pijem in ne kadim,« je s kašljem dopolnil in povedal resnico.

»Ker ne smete, da vas mast ne zalije.«

Vlak je postal. Dva sta vstopila in ostala kar ob vratih v gneči.

»Vsak kmet tudi ne pije,« se je postavil eden izmed planincev za kmeta.

»V nedeljah kar teče od miz. Nazadnje se še koljejo. O, jih poznam!«

»Nič,« ga je jezno ustavila ženska, »nič ne veste. Kmeta sovražite, to je vse.«

»Kmet in gospod se ne bosta mogla nikoli. Tako jaz vem.«

»Kdo pa je gospod, kdo?« Ob vratih se je ta vmešal. Visok je bil in za spoznanje upognjen. Roke je držal spredaj sklenjene, kakor bi prosil. V sivem lodnu je bil, v sivem klobuku z gamsovim šopom in s sivimi močnimi brki. Vse sivo kakor skale tam na obzoru. Toda oči so mu bile tako žive in mlade, da se je zdelo, da mu je trideset let. »Kaj pa je vaš oče, če ga še imate? In kaj je bil vašega očeta oče? Kmet.« Kimal je z glavo. »Kmet. Iz kmeta smo vsi. Če zaničuješ kmeta, pljuvaš na svoj rod, sam nase.«

Binetu, ki se je zagledal vanj, so se zdele te oči znane. Zmerom bolj. Stric! Šest let ga ni videl. Stric je!

»Naš rod je iz Adama. Iz Adama smo vsi, oče!« Planinci so se nastavili in se zasmejali.

»Kaj vi veste! Vi ste od včeraj. Jaz grebem v zemljo že sedemdeset let.« Stric je!

»Mi mladi smo preveč nad zemljo.« Bine je to rekel in gledal v strica, ali ga prepozna. »Gledamo previsoko, zato ne vidimo in ne čutimo zemlje in tal, ki nas žive.«

Komaj je izrekel, ga je stric zagledal. Kakor bi pomislil, se je ozrl vanj. Samo trenutek. Nato se je nasmejal. »Lej ga, Bine!«

Stopila sta si v gneči nasproti. Vse je zanimalo to nenadno in nepričakovano svidenje. Stric je stisnil Binetu desnico z obema rokama. Obrnil se je smeje k drugim: »Tale je tudi gospod, misli. V šolah in v pisarni posedeva. Njegova mati, moja sestra, je bila trda in dobra kmetica.«

Zrinila sta se do okna, kjer sta za silo sedla. Stric je Bineta kar gledal. »Zdaj bo pri nas, da ga bom pokmetil, ha.« Zasmejal se je in pogledal po drugih. Bine tudi. »Znaš kosit?«

»Iz sklede že,« se je pošalil za Bineta planinec.

»Viš ga, jezik,« stric se je naredil hudega. »Mlade kosti in mlada pamet se vsemu privadijo. Kar précej. Še od nas ne boš šel, boš videl, Bine. Boš kar naš.«

Bine ni mogel do besede, ali mu je tako dobro delo, da bi strica najrajši objel. In menda je marsikdo mislil kakor Bine: to je dobričina, to je človek, ki se je rodil v taki lepi nedelji, kakršna je danes.

Vlak je zaviral. Bine in stric sta se pripravila.

»Adijo, oče!« so zagrmeli planinci. »Vi ste pa kavelj.«

»Mlade ljudi imam rad. Vas tudi. Kar pametni bodite, ko ste lahko, da nedelje ne oskrunitel!« je stric smeje pokimal in zlezal po strmih stopnicah iz vlaka.

Dokler ni vlak potegnil, je bilo tiho v vagonu. Potem je dejala tista s cekarjem, kažoč skozi okno hišo na pobočju nad dolino: »To je Rebernik z Dovjega, Močan kmet, brez dolgov.«

»Dober človek je videti,« je nekdo pripomnil.

»Dober — jih je nekaj potrdilo kakor odmev.

ING. LUPŠA FERDO:

V PRAŠUMAH NA MALAJ. POLOTOKU

10. ZOPET MED SEMANGI.

V sencah velikega drevja smo našli naselje divjakov. Temnorjava deca obojega spola je rajala in se igrala ob robu potoka. Dve kodravi ženi sta v vodi izpirali korenje. Ti sta nas zagledali in hipoma vzbudili pozornost vsega naselja. Semangi so bili silno presenečeni, oči vseh so bile vprte v mene in mojo majhno karavano.

Po kratkem razgovoru z najbližjim možem so se nam približali drug za drugim. Kmalu se je zbralo vse, kar je bilo v naselju; staro in mlado je čepelo krog mene in me gledalo, kako sem jemal razne predmete iz prtljage, ki sem jih imel pripravljene za darila. Z majhnimi darilci je pač najlažje pri teh prašumskih ljudeh doseči prijateljske stike.

V tem naselju je živelo štirinajst družin s tridesetpetimi člani. Poglavar naselja je bil sivolas starec Siobu.

Še pred večerom je bilo naselje povečano za štiri naša zavetišča.

Polagoma smo se prilagodili drug drugemu, vendar so kodravci nezaupljivo in pazljivo sledili vsem mojim korakom in dejanjem. Skoro nikjer in ob nobeni priliki me niso pustili izpred oči.

Zanimivi so običaji Semangov. Menjavali so mnogokrat svoja naselja. Vsaka najmanjša okolnost je bila vzrok, da so se preselili na drug kraj. Na kraju, ki se jim je dozdeval ugoden za bivanje so zakurili najprej ogenj. Ako se je dim dvigal kvišku, je bilo to dobro znamenje in so ostali tam ter zgradili svoje zavetišče. Ako pa se je dim valil nizko nad džunglo in šumo, tedaj so šli dalje iskat drugega kraja, ker v dimu so spoznali znamenje, da jim gozdni duhovi ne puste, da bi se naselili tam.

Pri zgradbi zavetišč je pomagalo vedno vse, moški in ženske. Le-te so nosile iz šume hlodje, vejevje, lijane, primerno listje za kritje zavetišč in vse drugo, kar je bilo potrebno.

Kako so si gradili zavetišča?

Za ogrodje so navadno uporabljali bambus. Tri elastične palice so vtaknili v zemljo, ki so jih upognili v poševno lego in jih v tem položaju pripeli z liano ali rotangom ob zemlji za kako travo, grmičevje ali v zemljo zabiti kol. Tako se palice niso nikamor mogle premakniti in so ostale nad zemljo nekoliko loku podobno vpognjene, nato so vsako morda v četrtinski dolžini od zemlje podprli s kratkim rogovilastim hlodom. Zgornji konci polic pa so se s primerno prečnico povezali in utrdili. Na tako enostavno ogrodje so še navezali palmino ali drugo veliko listje, ki so ga obtežili z drogi in palicami tako, da ga veter in burja nista mogla dvigniti.

Tako je nastala poševna streha tik nad zemljo, ki je nudila divjakom popoljno zavetje pred dežjem in soncem. Pod tako nastalo streho si je ta prašumski človek končno še naredil iz razklanih bambusnih drogov ležišče na zemlji, večkrat pa tudi kakih dvajsetpet centimetrov nad zemljo. Tako stvorena zavetišča so bila pač najenostavnejši domovi človeških bitij, ki sem jih kdaj videl.

Njih oblačila so bila radi ugodnih podnebnih okolščin enostavna. Deca so bila popolnoma gola. Odrasli moški so nosili krog ledij od Malajcev razširjena ogrinjala, eden ali drugi je nosil dokolenske malajske hlače, ki jih je od časa do časa v potoku opral. Ženske so imele navadno krog ledij zavito ogrinjalo, ki jim je segalo do kolen, čez prsa pa so nosile zaviti šal. Kakor povsod na svetu, so tudi te priproste ženske ljubile okras: razne predmete ali od Malajcev za zdravilna zelišča in strupe namenjene steklene ogrlice ali druge primerne drobnarije.

Večkrat si ženska naredi iz dolgolistnate trave ogrinjalo, ki si ga veže krog ledij in ji nadomešča tkanino, tako da ni popolnoma gola.

Ker so ti prašumski ljudje imeli vedno gol večji del telesa, zato jim je temnorjava koža posebno prožna in odporna, tako proti mrazu in mokroti, kakor proti vročim žarkom tropičnega sonca, slično kakor je postalo odporno naše lice proti vsem vremenskim neprilikom.

Dogodilo se je, da je med potjo ta človek prašume ob silnem nalivu počepnil, roke stisnil k prsom, gol hrbet pa izpostavil, da mu je deževnica po njem curljala. V tem položaju je ostal tako dolgo, dokler ni ponehal nalive. Šele potem je nadaljeval svojo pot. Iznajdljivi Semang pa si je za dež čestokrat naredil iz dolgolistnate trave svojevrsten dežni plašč, ki si ga je ogrnil čez rame, da je po njem curljala voda kakor po kaki slamnati strehi.

Nekoč smo v prašumi hoteli zakuriti, da bi spekli na ražnju meter dolgega kuščarja, ki sem ga ustrelil na vrhu drevesa. Pa nismo imeli ognja. Moji divji tovariši radi tega niso bili v zadregi. Eden izmed njih je poiskal v džungli nekaj suhih in trohnelih drobcev lesa. Potem je odsekal bambusovo palčico, v katero je vrezal žlebu podobno zarezo, ki jo je napolnil z zdrobljeno trohno. To palčico je pritrdil med dva v zemljo zabita kola. Z drugo surovo palico je po zarezi čez suhljad naglo in močno drgnil. Morda že v petih minutah je pričela suhljad v zarezi radi nastale vročine tleti. Zakuril je, da smo lahko pekli kuščarja, ki nam je dal res okusno pečenko in ki jo lahko primerjam z domačo perutnino.

V naselju je bilo mnogo živahnih otrok, a kar tiče razposajenosti, jih evropska deca vendar le prekaša. Opazoval sem, da se te divje matere navadno z veliko ljubeznijo brigajo za svojo deco. Često-krat sem videl, kako se je mati s svojim otrokom igrala in ga ljubeznivo k sebi pritiskala. Nikdar nisem opazil, da bi deca brez staršev v naselju bila od kogarkoli zapostavljena. Kaznovanja otrok nisem videl, četudi bi tu in tam to bilo potrebno za gole kodrave paglavce.

Moja spremljevalca.

Slično ljubezen, kakor starši do otrok so kazali tudi otroci do staršev. Uveril sem se, da je bila starost pri teh prašumskih ljudeh zelo spoštovana.

Za prehrano so ti ljudje uporabljali vse, kar jim je nudila prašuma in džungla užitnega: lovski plen ali sadje, cvetje, listje, gomolje in korenje. Od časa do časa so dobili od Malajcev riž v zamenjavo za zdravilna zelišča ali strupene soke za zastrupljenje tradicionalnih malajskih bodal (krisov).

Tisočletno bivanje in življenjska skušnja v prašumah je naučilo te ljudi vsestransko uporabo divjih sadežev. Mnogo jih je takih, osobito gomolji in korenje, ki so v prirodnem stanju strupeni in zahtevajo posebno pripravo, da postanejo užitni. Tako je Semang strupen gadang koren (hubi gadang) pred uporabo vedno razrezal, kose pa nekaj časa v potoku namakal in izlužil, šele potem kahal. Hakai ali lehek sad je iztisknil, meso posušil, preden ga je upo-

rabljal. Tulega gomolj (hubi kopar) pa mu je postal užiten, ko ga je zdrobil in pomešal s pepelom listja gobu drevesa.

Semangi so jedli s prsti kakor mnoga druga plemena Zadnje Indije. Ako je bil gomolj, ga je vzel v roke kakor pri nas pastirji pečen krompir. Riž in sočivje je vsak jedel s tremi prsti. Za posodo jim je služila kokosova lupina ali primeren list, ki si ga je pri jedi držal pod brado.

Semang je rabil strup za pšice za svojo pihalno cev. Sredi džungle je stalo osamljeno strupeno ipohdrevno. Na njem sem opazil mnoge zarezze. Semangi so iz njega že nekaterikrat cedili strupeni sok. Moj tovariš je v višini, do katere je segel brez plezanja, vrezal poševne zarezze, ki so se spajale v sredinski navpični črti. Kmalu se je po zarezah pricedil mlečni sok. V spodnji konec zarezze je Semang potisnil list, po katerem je sok kapljal v bambusovo posodico, ki jo je mož obesil pod listom. Nabrani sok je v taborišču pri ognju zgostil in v njem namočil konice pšic. Opica ali leteči pes, ki ga je zadela taka pšica, je padla z drevesa že v eni minuti. Sveži strup je učinkoval bolje nego starejši.

Nekoč je nastala huda nevihta, ko je v našem taborišču že vse počivalo. Blisk je švigal za bliskom. Strašno tropično grmenje je pretreslo zemljo. Že so padale debele kaplje dežja, vstale so ženske, tekale sem in tja med zavetišči in kričale. Razumel jih seveda nisem. Končno je starejša žena stopila v sredino naselja, v levi roki je imela bambusovo posodo z vodo, v desnici je držala bambusovo tresko, s katero se je po nogi opraskala tako, da se ji je vlila kri, ki jo je ujela v posodo in jo pomešala z vodo. Te okrvavele vode je potem nekaj vlila na zemljo, ostanek pa je pognala v zrak v tisto stran, iz katere se je slišalo grmenje. To je bila krvna daritev bogu groma.

(Dalje.)

JAN BAUKART:

KAKŠEN BO KONEC ZEMLJE?

(Konec.)

KAJ SE BO ZGODILO, KO SE BO SONCE PRIČELO OHLAJEVATI?

Ne vemo, odkod črpa sonce svojo velikansko toplino, vendar se nam zdi, da je njen izvor dovoljno pojasnjen z neprestanim in postopnim zgoščevanjem sončne gmote po vsestransko potrjenih načelih nauka o toploti. Ako se zgoščuje tvarina sonca dandanes dovolj naglo, da more nadomeščati tako silno izžarevanje, potem se ta planet še ni pričel ohlajevati, toda, karkoli se bo zgodilo, nekega dne bo prišlo tudi do tega. Tema bo postopoma naraščala. Trda nepremična skorja bo nadomestila premično površino žareče sončne oble. Ta izprememba se bo godila zelo počasi, kajti prvi kosi trde skorje se bodo zopet raztopili in izginili v žarečem brezdnu, toda na njih mestu bodo nastali novi začetki, in bodoči vekovi bodo videli, kako sonce, ki se je že izpremenilo v zvezdo z nestalno svetlobo, ugaša in kako zopet ožareva do dne, ki bo mraz zadnjič navalil na vso površino, ko bodo poslednji sončni žarki, pošastni, blede žarki, ugasnili za vedno. Potem bo kakor vsi drugi svetovi našega osončja tudi zemlja neizogibno postala ledeno grobišče, brez dvoma bo kot temna obla nadaljevala svojo pot okoli druge temne oble, sledeč njenemu gibanju po večni noči in hiteč z drugimi planetarnimi rakvami v brezdanji prepad.

Taka je neizogibna usoda našega sveta, če bo bival dovolj dolgo, da bo navzočen zadnjega dne in v zadnjem trenutku sončnega izžarevanja. Ker se more to zgoditi v najzgodnejšem slučaju šele po 20,000.000 letih, se bo člo-

veštvo v tej dobi temeljito izpremenilo. Dolgo pred to dobo se bo predrugačilo vse: fizično in duhovno življenje, človeška sila, prehrana, ideje, verstva, znanosti ter jeziki in zemljepis naše oble bo tudi čisto drugačen od današnjega.

Mogoče bo zemlja propadla po kakem nesrečnem naključju. Lahko se zgodi, da zadene v dolgo vrsto meteorjev, ki jo razbijejo deloma ali docela, ali pa da jo zajame sistem električnih sil, ki utegnejo učinkovati na njena različna gibanja kakor zavora in ki jo bodo potem raztopile ali povzročile, da bo zažarela. Mogoče se kdaj razpoči kakor vnanja skorja ognjenika ali pa izgine v orjaškem potresu. Lahko izgubi kisik, ki nam omogočuje življenje, ali pa jo pritegne kako drugo nebesno telo v svoje območje in iz oblasti sonca, da strmoglavi v ledene globine vesoljstva, medtem ko nasprotno ni izključeno, da bo doslovno zgorela v podesetorjeni sončni vročini, kakor smo to opazovali pri tako zvanih zvezdah z nestalo svetlobo.

Kakor vidimo, je edina težava, če govorimo o teh različnih načinih konca, v tem, da ne moremo dognati, kateri izmed njih je zemlji usojen, pri tem pa niti nismo omenili repatic, teh potnikov vesoljstva. Ali niso že večkrat vzemirile človeštva? Njih število je precejšnje. Kepler je dejal, da je na nebu toliko repatic kakor rib v morju. Vse nebo je prepreženo s potmi teh blodečih zvezd, ki frče krog sonca kakor večče krog plamena, in zemlja je izpostavljena nevarnosti, da prekriža ta ali ona njeno pot. In to se je skoraj zgodilo ob več spomina vrednih prilikah.

Leta 1832 je vest, da se približuje zemlji repatica, povzročila med prebivalstvom naše oble velik strah. Po računih zvezdoslovcev je morala repatica iti preko zemeljske drage, to se pravi, presekatati je morala ravnico, v kateri se zemlja vrti okrog sonca — in natančno dne 29. oktobra pred polnočjo. Strah in groza povsod! Vsega je konec — propast časa se približuje — zemlji je usojeno, da jo bo udarec repatice raznesel v atome, in obup se je pollašal vseh ljudi.

Tistega dne, ki so ga zvezdoslovci preračunili in naznanili, so bile oči vseh uprte v nebo ter iskale svarečih znakov zemeljske propasti. Noč je minila brez vsake nezgode in drugi dan je vzhajalo sonce ljudstvu, ki se je silno čudilo, da še živi. Dejstvo je, da ni prišlo do trčenja, ker je bila zemlja v noči 29. oktobra 50.000.000 milj od tiste točke svoje poti, kjer jo je morala repatica križati, in četudi se vrti zemlja z brzino 18 milj na sekundo naprej, je dospela na to točko šele 30. novembra, torej več ko mesec dni pozneje.

Toda videti je, da srečanje take vrste ni izključeno. Kaj pa se more zgoditi, ako zadene repatica v našo zemljo? Posledice takega dogodka so lahko zelo različne; lahko so čisto neznatne, morejo pa zemljo tudi uničiti. Vse zavisi od tega, kakšna je repatica in kakšna je smer njenega udarca. Ako je repatica masivna ali sestavljena iz trdih teles, potem si lahko predstavljamo posledice takega srečanja, ki utegne biti slično trčenju dveh vlakov — eden izmed njih bi bila zemlja, drveča z brzino 66.875 milj na sekundo, drugi pa repatica z brzino 93.750 milj.

Razpolovljena celina, nekaj narodov v žrelu morja, velikanski ognjenik, bljuvajoč iz drobovja zemlje, obširna ozemlja preplavljena od nenadno razburkanih morskimi valovi — vse to so možne posledice strahotnega treska.

Reči moramo, da se nam take vrste katastrofe ni treba bati. Natančna opazovanja repatic, fotografski posnetki njih oblike in analiza njihovih žarkov kažejo — tako se nam zdi — na to, da vsaj v svojem jedru ne vsebujejo gmote, ki bi bila dovolj trda, da bi mogla ogražati obstoj naše premičnice. Nasprotno sestojijo v resnici iz plinastega ozračja, v katerem pa je spektralna

analiza odkrila več ko enkrat ogljik. V tem slučaju bi srečanje s tako repatico ne bilo za nas nič bolj prijetno. Ta otrovni plin bi mogel posrkati iz našega ozračja ves kisik. To pa bi pomenilo pospešeno smrt po zadužitvi in otrovanju krvi. V nekaj trenutkih bi prenehalo vsako dihanje.

PRIVID ZBLAZNELEGA SVETA...

Toda repatice se razlikujejo druga od druge tako zelo kakor sonca in zemlje. Predstavljajmo si samo za trenutek, da nas zajame repatica, ki bi mogla posrkati iz našega ozračja ves dušik. To dejstvo bi povzročilo v vseh človeških bitjih živčno stanje največjega nemira. Predvsem bi bil značilen zelo prijeten občutek ugodja. Vsi bi občutili življenje kot neprecenljivo dobroto, tudi živčno bolni ljudje, ki so običajno pobiti, in enako otožni. Nikomur bi se niti ne sanjalo o tem, da bi izvršil samomor ali da bi umoril svojega soseda. Popolna harmonija, plemenito bratstvo bi vladalo v vseh srcih, ki bi jih navdajali sami vzvišeni nagibi. Hudobnih ljudi, zavistnih, zahrbtnih in nepoštenih bi več ne bilo. Človeštvo bi ne iskalo več samega sebe in bi bilo prepričano, da se je vrnilo v zlati vek.

Ti veličastni dnevi bi prehajali v še krasnejše, čimbolj bi izginjal iz ozračja dušik. Mirnejši radosti bi sledila prešerna veselost. Vsakdo bi, glasno govoreč, mahal z rokami, pel razoglav in naposled bi nastal peklenski Babilon, ker bi tudi živali, ki so podvržene istim vplivom, začele rjoveti. Moški, žene in deca, vsi bi brez dvoma umirali medtem, ko bi plesali roko v roki fantastične plesе, in zadnji dan zemlje bi minil v divji radosti. Vsa bitja bi izdihnila v občutju najvišje sreče.

Četudi dopuščamo, da nima repatica v sebi nobenih snovi, ki bi mogle otrovati prebivalstvo zemlje, in da njeno jedro ne vsebuje trde gmote dovoljne velikosti, da bi mogla razbiti našo premičnico, vendar pa bi trčenje z njo utegnilo imeti strašne posledice, ker bi silo gibanja izpremenilo v vročino.

ZEMLJA LAHKO POSTANE VELIKANSKI PLAMTEČI PEKEL.

Recimo, da hiti naravnost proti nam repatica, ki jo sestavljajo sami zvezdni utrinki. Sila udarca z zemljo zavisi od vsote brzín naše oble in repatice — to je nekako 45 milj na sekundo. Tresaenje, posledica udarca, bi bilo tako silno, da bi se temperatura zemlje dvignila v trenutku za več tisoč stopinj. Orjaški plamen bi švignil v ozračje in bi neznansko naglo vžgal vso oblo. Gozdovi, vrtovi, nasadi, poslopja, mesta in vasi — vse to bi se vnelo kakor butara suhljadi. Sneg in ledniki na tečajih bi v trenutku skopneli, voda pa se bi tudi izpremenila v paro, preden bi dosegla morje. Vse ribe v morjih, jezerih in rekah bi se skuhale, ker bi voda takoj pričela vreti. Ljudje in živali bi pod žarečim puhom repatice padali zadušeni, preden bi jih dosegel plamen, v hipu nato pa bi bili že tudi sam pepel. Neznansko silno izparivanje bi dvignilo v ozračje strašne množine vode, ki bi padala v obliki vrelega dežja nazaj na zemeljsko površino. Električni pojavi, o katerih nam najgroznejše povesti ne morejo dati pravega pojma, bi v velikem številu še povečali razkroj prirode. Modri zublji, bliški, rumenkasto-zeleni in vijoličasto-rdeči plameni raznih plinov bi se združili in bruhalo iz »zemeljske« površine. Res, čudovit ognjemet bi to bil, če bi ga človek mogel gledati z Marta ali Venere.

Naposled bi voda v globinah in središču zemlje, ki bi se po trajnem vnetju izpremenila vsa v paro in bi ne našla nobenega ventila, raznesla oblo med oglušujočim bobnenjem. Razvaline našega zoglenelega sveta — Alpe, Pireneji, Kordiljeri — ostanki prežarjenih mest — vse bi zletelo v neznanske

višine. Kar bi se otelo smrti v ognju, to bi uničila ta strahotna eksplozija. Deli celin, iztrgani iz Evrope in Amerike in vrženi z dovoljno brzino v brezno vesoljstva, bi več ne padli nazaj med zemeljsko žlindro. Blodili bi po svetovnem prostoru kakor vsi tisti zvezdni utrinki, ki frče v tako velikanškem številu po svetovju, dokler jih kako večje nebesno telo ne pritegne nase.

Taka končna katastrofa pa bi se lahko zgodila tudi brez sodelovanja kake repatice, tako n. pr. radi močnejšega naraščanja sončne vročine, ki bi mogla uničiti naš planet in njegove stanovalce iz daljave in jih izpremeniti v pepel na ta način, da bi se vnemali sami od sebe.

V VESOLJSTVU JE MORDA NA MILIJONE NEVIDNIH SVETOV.

V svetovnem prostoru je veliko število temnih zvezd, ki so nevidne — ne samo množica ugaslih sonc, ampak tudi nebesnih teles, ki najbrž niso svetila nikdar. Več ozvezdij nam dokazuje njih obstoj — tako n. pr. takšne zvezde, kakršen je Algol, ki v določenih rokih pomrkava, kar povzroča temno telo, vrteče se okrog njega v ravnici, ki leži v smeri našega gledanja. Kdo more trditi, da niso ugasla sonca in nevidne zvezde tako številne kakor vidne zvezde?

Zato je prav mogoče, da sreča naše sonce na svoji poti proti sozvezdju Herkula, medtem ko vleče s seboj nas in druge planete z brzino 43.750 milj na uro, некоč eno izmed teh pošasti večne noči. Zvezdoslovci bodo najprej odkrili blede zvezdo, ki je ni nihče videl poprej, ko jo bo začelo osvetljevati sonce in jo bo radi tega moči fotografirati. Novi svet bodo opazovali od kraja z največjimi daljnogledi in natančno bodo preračunali njegovo stališče v svetovju. Ti računi bodo pokazali, da je nova zvezda prav na naši poti, in ker nas je spektralna analiza usposobila, da lahko doženemo brzino njenega gibanja, bo hitro mogoče napovedati pretečo nevarnost katastrofe. Zvezda se bo gibala na svojstven način in novi računi bodo izpričali, ali bo udarila v sonce naravnost ali od strani in kdaj se bo to zgodilo. Toda mesec za mesecem bo naraščala njena svetloba in napočil bo čas, ko bo človeštvo, ki se od kraja ne bo menilo za račune zvezdoslovcev, spoznalo s prostim očesom opasnega gosta na nebu, ki ga bo tudi izdajala naraščajoča svetloba Sirijska, Jupitrska in Venerska. Nekaj tednov še in njegov blesk bo neznansko močan.

Ljudje bodo postopoma opustili vse svoje posle in časniki bodo naposled prinašali edinole zvezdoslovne članke, da jih bodo ljudje kupovali, in objavi takih vesti bo naravno posvečen zadnji trdovratni napor človeške delavnosti. Čim bo uničujoča zvezda dospela v tako razdaljo od sonca, kakršna je oddaljenost zemlje, bo njena brzina pod vplivom privlačnosti sonca narastla na 93.750 milj v uri, ker bo teža njene mase učinkovala še sama. Odslej se bo hitrost večala nepojmljivo naglo in v nekaj dneh bo mogočno telo strmoglavilo z brzino nad 430 milj v sekundi v sončno peč, ki ga bo pogoltnila.

NEBESNI POŽARI, KATERIH ŽARKI V STOLETJIH NE DOSEŽEJO ZEMLJE.

V trenutku bo sonce začelo izžarevati tako vročino, da bo osem minut pozneje naraščala toplina na zemlji skokoma in sicer kar za 50, 60, 80 in 100 stopinj in še več, čisto po napovedih starih prerokov, da bo ogenj uničil zemljo. Toda nobenega zgodovinarja ne bo več, da bi o tem dogodku poročal, če ne bodo nekje na daljnih obalah svetovja neka živa bitja strmeč opazila, da je naše sonce v trenutku zažarelo v silnem blesku.

Znanih je več primerov takih nebesnih požarov. Tako so enega odkrili

dne 23. februarja l. 1901 v bližini Venere. Nenadno se je prikazala zvezda prvega reda, ki je prejšnji večer ni bil opazil nihče. Po približnih cinitvah je moralo to nebesno telo biti 5000 krat bolj svetlo in vroče od našega sonca. Toda njen veličastni sijaj je trajal le kratek čas. Nova zvezda je naglo bledele in pet mesecev kasneje je bila za prosto oko docela nevidna. Na njenem mestu opazujemo zdaj blede megleno zvezdo, ki je od nas oddaljena tako, da potrebuje svetloba kljub svoji brzini 300.000 km v sekundi do nas celih 300 let. Torej je zvezda ožarela, ko so na zemlji pisali leto 1601.

Ako bi se taka strašna nezgoda pripetila našemu osončju, potem bi jo morebitni prebivalci svetov v silno oddaljenih sončnih sestavih opazili šele nekaj stoletij pozneje, ko bi naše sonce in planeti bili že davno sama žlindra ali oblak pare.

KAKO SE PORAJAJO SVETОВI IZ VELIKANSKIH POŽAROV.

Svetovi so umrljivi. Ker pa je čas večer tako v preteklosti kakor v bodočnosti, bi moral biti nekoč vseh svetov konec, če bi se ne porajali iznova. Kako se prenavlja vesoljstvo? Kakšen je njegov neskončni razvoj?

Neka podmena, ki sloni na številnih opazovanjih svetlobe, trdi, da izvirajo vsa nebesna telesa od meteorjev ali zvezdnih utrinkov. Meglene zvezde je smatrati kot roje utrinkov, ki so tresnili skupaj, kar povzroča njih blesk. Spektroskop kaže, da izhaja ta iz stalnih plinov, vodika, ogljikovih spojin, nekkih žarkov nizke topline ter prvinskih kovinskih teles, ki sestavljajo utrinke. Te meglene tvorbe se zgrinjajo neprestano proti nekemu središču, ne glede na to, kako velik je bil njih obseg v početku in kako neredno so bile razmetane svetovne pare, ki jih sestavljajo. Vsak utrinek, ki se znajde na poti drugih meteorjev, mora pasti proti središču težnosti njihovega roja.

Radi tega zgoščevanja mora toplina v središču naraščati; tako nastane plinasta obla s silno vročino v središču, katere blesk vsrkavajo vnanje pare. Dvojni spektrum zvezd z nestalno svetlobo, ki so ga opazovali že dalje časa, podpira to mnenje. Domnevati smemo, da razpadajo mrzla sonca in mrtvi svetovi v svetovni prah, ki zopet oživi, če se sreča z roji utrinkov, ki se zaletavajo drug v drugega, izpreminjajo silo svojega gibanja v toploto in oblikujejo tako meglena prvobitna nebesna telesa iznova. V pasovih največjega zgoščevanja snovi nastajajo nove oble. To bi bil nov pričetek sveta, novo stvarstvo, o katerem bosta poročala kakšen bodoči Mojzes in Laplace. To ustvarjanje se bo nadaljevalo v izpremenjenih oblikah, ne kot zemeljsko, martovsko, saturnsko ali sončno, ampak kot ustvarjanje višje vrste — nadčloveško in neizčrpno.

MOGOČNE KULTURE, NOVE SVETOVNE DRŽAVE, NOVA ČLOVEŠTVA, KI PRIHAJAJO.

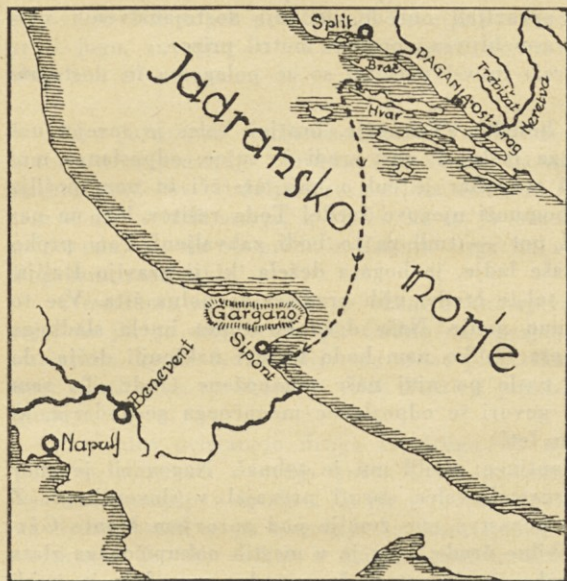
In takrat bodo na svetu nova človeštva, nove kulture, nove ničemnosti, novi Babiloni, nove Tebe, nove Atene, novi Rimi, nove sijajne prestolnice, nove palače, novi templji, nove slave in nove luči. Toda vse to ne bo v ničemer slično tej zemlji, katere podoba bo izginila že davno poprej liki pošastna senca.

Tudi ti svetovi bodo izginili, kadar pride vrsta nanje. Novi jim bodo sledili. Nekoč v daljnji bodočnosti bodo številne zvezde Rimske ceste, potem, ko bodo ugasle in zopet oživele po srečanju z drugo, drvele proti novim središčem težnosti in razsvetljevala jih bodo nova sonca. Razvili se bodo novi sestavi in na njih velikanskih svetovih bodo živela bitja, ustvarjena za toplino, ki bi za nas pomenil takojšnjo smrt. Nova stvarstva, nova bitja, nove misli.

ALBIN ZAVRL:

NAPAD SLOVENOV NA JUŽNO ITALIJO

V Ostrogu pod Biokovo, kraj sinje Adrije, so se zbirali v jeseni l. 642. velmožje Paganov (Neretljanov), sledeč klicu svojega vojvode. Prihajali so preko gorovja, vzdolž obale, z ladjicami z otokov, posamič in v skupinah. Vsem se je brala z obraza neka napetost; prepričani so bili, da gre za važne zadeve, sicer jih brzi sli ne bi bili tako priganjali.

Že so prekoračili nizek greben onostran naselbine ter se bližali v živahnih pogovorih zborišču — dnu vrtače, obdane s krivenčastimi oljkami. Tam je stal vojvoda v razgovoru z neznanim tujcem; to se pravi, razgovor je vodil vojak v nenavadni opremi: jekleni oklepi so obdajali njegove silne ude, jeklen šlem mu je pokrival glavo, a izpod njega so silili gosti, dolgi rdečkasti lasje — Sloven v bizantinski službi.

Vsa pozornost došlecev se je pa obrnila na onega drugega, majhnega, temnopoltega. Tudi on je nosil vojaško opravo, toda vso pozlačeno, in dra-

go kamenje se je bleščalo v sončnih žarkih. Z živahnimi kretnjami je svojemu spremljevalcu nekaj dopovedal, kar je ta v slovenskem govoru tolmačil vojvodi.

Došli velmožje so se bližali z umerjenimi koraki skupini. Ko jih je vojvoda ugledal, jim je šel naproti, vsakega posebej prijazno pozdravil, za vsakega je imel pristrčno dobrodošlico.

Ko so pristopili še zadnji, jim je odkazal mesta — kamenite kvadre, ki so stali v velikem polkrogu. Posedli so in mirno čakali pričetka skupščine.

Tedaj se je obrnil proti njim vojvoda. Njegovi udje so bili odeti z domačim platnom in ovčjo kožo. Kot sneg beli lasje so se usipali na široka ramena, dolga bela brada mu je pokrivala mogočne prsi; izpod gostih, strččih obrvi so se bliskale živahne oči, kot bi hotele vsakomur prodreti do dna duše: veličastna, čestitljiva pojava.

Dvignil je roko in molk je zavladal v krogu; to ni bil molk pokorščine, temveč neizmerne spoštovanja, vdane ljubezni.

Tedaj je zagrmel njegov mogočni glas: »Velmožje, bratje! Pozval sem vas na ta sveti kraj, da storimo važen sklep, ki naj reši naš narod velike nesreče. Dobrotljivi bogovi so odtegnili svojo roko od nas, Veles nas je zapustil, besi so zagospodarili nad nami. Že štiri mesece ni padla kaplja dežja, vode so usahnile, trava se je posušila in naše črede ginejo od lakote. Kdo

nas bo hranil, kdo ogrel naše ude, ko bo zavijala nad našimi brdi mrzla burja? Zato je treba nekaj ukreniti, Toda brez privoljenja bogov se nam ne bo ničesar posrečilo, potolažiti moramo njih jezo z žrtvijo!»

Po teh besedah je pristopil žrec z golim nožem v roki h grmadi iz suhega dračja. Njegov spremljevalec mu je podal živo jagnje. Z veččo roko je zasadil svečenik nož v vrat nedolžne živali, ki je v smrtnem strahu obupno meketala. Pomagač je odtekajočo kri prestregel v lončeno posodo. Ko je bila živalca mrtva, jo je žrec položil na grmado, ki jo je še poškopil s svežo krvjo. Nato je ukresal ogenj in podnetil dračje. Plameni so prasketali in objeli žrtev; gost dim se je valil skozi oljčno krono in se vil navzgor v mirno ozračje.

Medtem ko so navzoči opravljali obrede, je tuji dostojanstvenik nerovno stopical naokrog in z zasmehljivimi pogledi motril prizor.

Slednjič je grmada pogorela in vsi prisotni so se polagoma in dostojanstveno vrnili na svoja mesta.

Vojvoda je zopet povzel besedo: »Velmožje, bratje! Veles je sprejel naš dar, zato se nadejam ugodnega izida. V naši sredi je tujec, odposlanec mogočnega carja Bizanca. Dobri gospodar je čul o naši nesreči in nam pošilja rešitev — Veles naj bogato pomnoži njegove črede! Toda rešitev leži na nas samih, on nam je le pokazal pot — tudi za to bodi zahvaljen! Tam preko morja, po katerem plovejo naše ladje, je bogata dežela, ki ji pravijo Italija. Po njenih pašnikih se pasejo tolste črede, njih gradišča so polna žita. Vse to je lahko naše, če se odpravimo ponje. Naša deca bo zopet imela sladkega mleka, naši možje sočnega mesa; in ko nam bodo bogovi naklonili dežja, da bo ozelenela trava, se bodo pasle po njej naše pomnožene črede. To sem vam imel povedati; sedaj naj govori še odposlanec mogočnega gospodarja, ki naj mu naklonijo bogovi jezer let!«

V ospredje je stopil Bizantince; sledil mu je tolmač. Nagovoril je zbor v grškem jeziku, ki ga je spremljevalec sproti prevajal v slovenskega. Z zapeljivimi besedami je slikal bogastvo one zemlje pod gorovjem Monte Gárgano, kjer se pasejo mnogoštevilne črede, kjer je v mestih nakupičenega zlata in srebra in množina žita. Treba jim je samo, da nenadno napadejo in imeli bodo vsega v izobilju, tudi sušnjev, ki jih bodo lahko drago zamenjali ali prodali. Povedal jim je, da ga pošilja njegov veliki gospodar, ki ljubi njihov rod in mu želi pomagati v nesreči. — Povedal jim pa ni, da naj bi Slovenci maščevali poraze, ki so jih zadali Langobardi, tedanji gospodarji Italije, Bizantincem, ko so hoteli obnoviti svoje gospodstvo nad tem polotokom.

Zopet je povzel besedo vojvoda: »Čuli ste modre besede; pretehtajte jih, a ne odlašajte, sila je velika. Svetujte, odločajte, vi velmožje, toda svetujte dobro in odločite se brzo, kajti naša gladna deca umira in žalost se je naselila po naših gradiščih!«

Po teh besedah se je umaknil v ozadje in nastopali so posamezni govorniki. Zastopniki plemen z obale, z otokov so takoj pritrtili, kajti obetal se je bogat plen in oni so radi jemali tam, kjer je bilo preveč. A pojavili so se tudi ugovori in nasprotovanja, zlasti starešin Trebižatske doline, tam onstran Biokova, miroljubnih zadrug, ki so tudi manj trpeli od suše. Slednjič so bili preglašovani in zbor se je v večini izrekel za podjetje.

Bizantince je pa težko prikrival svoje zadovoljstvo nad uspehom, ki ga je bil dosegel.

*

Bojni rog je odmeval po razbeljenih pobočjih Biokova, po močvirni dolini Trebižata, po golih rebrih Brača in Hvara.

V skritem zalivu Hvara so se zbirale majhne, a urne in okretne ladjice Sloenov. Zalagali jih niso niti z živežem niti s pijačo, saj bo tam preko vsega dovolj! Množice smelih bojevnikov, odetih v ovčevino, oboroženih s sekirami, sulicami, loki in pračami, so se vkrcavale z velikim truščem in med glasnim vpitjem v brodove.

Polagoma se je sonce nižalo proti obzoru. Na največji brod je stopil mogočen mož; dolgi, rdečkasti lasje so valovili v vetriču, rožen oklep je pokrival izbočene prsi, vsaka kretnja je izdajala junaka, izkušenega v mnogoterih bojih: to je bil poveljnik brodovja in roparske vojske. Dvignili so jadra, ki so se napela. Doli s planine je pihal veter, ugodno znamenje za podjetje: bogovi so bili zopet potolaženi! Poveljnikov brod je zapustil zaliv in krenil proti jugu, za njim so se zvrstili ostali in vse brodovje je izginevalo proti obzorju.

*

Sivo jutro nad italijansko obalo. Pastirji ženejo črede na sočne pašnike, kmetje se odpravljajo z orodjem in vozovi na njive, da prično s spravljanjem poljskih sadežev. V daljavi se svetlika nemirno morje, ki ga valovi ostra sapa tam z one strani morja, z obale, ki so jo naselili grabežljivi barbari; ljudje pripovedujejo, da so prišli iz daljnih step, od morja, ki se imenuje Črno — Bog sam vedi zakaj!

Nenadoma se pojavijo na obzorju komaj vidna jadra; naglo se približujejo, že jih je celo brodovje. Čudno so zgrajene te ladje; nič niso podobne običajnim, ki jih često vidijo tod mimo pluti. Kam neki so namenjene? Naravnost proti njim so obrnjeni rilci. Pastirji pozabijo na svoje črede, le gledajo, gledajo.

Jadrnice pristanejo druga za drugo. Iz njih poskačejo čudne, neznane postave, oblečene v ovčjo kožo. Divje prikazni so, vsi oboroženi. Čimdalje več se jih usiplje z brodov. Že jih je polno obrežje. Nekaj jih ostane na ladjah za stražo, ostali se pa namerijo kot mravlje od obrežja sem v notranjost. Cela vojska jih je, teh volkov v ovčjih kožuhih! Ko zagledajo pasoce se črede, se z divjim krikom razprše v manjša krdela ter se zaženo naravnost nad preplašene živali.

Pastirji prepadeno gledajo njih početje. Šele ko vidijo, kaj grozi njih čredam, se z obupnimi klici »Barbari, barbari« zapode ogroženim živalim na pomoč. Toda preslabe so njih palice. V nekaj hipih leže pobiti na tleh in le malokatega rešijo urne noge. S klici »Barbari, barbari« opozore na pretečo nevarnost kmete, ki popuste orodje, vozove, posode ter jo uberejo za pastirji, venomer ponavljajoč glasne klice. Iz hiš, iz vasi prihajajo zbegani ljudje, ki popuščajo vse imetje, samo da rešijo golo življenje. Reka beguncev narašča, vse hiti tja dalje, proti varnemu obzidju mesta Siponta.

*

Sloveni so se medtem polastili čred in jih odgnali k obrežju. Nato so se zadrželi dalje, vdirali v hiše, vasi ter odnašali, kar se je dalo odnesti. Visoki plameni so kot strašna znamenja kazali njih pot.

Že se je nakupičilo toliko plena, da ga je bilo treba spraviti na varno. Tu so vpreženi bojevniki vlekli težko naložen voz, tam so konju naložili ogromne cule, vreče. Vse se je pomikalo proti obali, kjer je vladala kaj pestra slika. Zagoreli so številni ognji, ob katerih so pekli janjce, prašičke, kure; čutare so krožile od ust do ust in ropa željna vojska je postajala čimdalje hrupnejša. Povsod so ležali veliki kupi nagrabljenega blaga, vmes so žalostno mukale in meketale splašene živali. Z velikim naporom so jih zganjali na

ladje, ki so se pod njih težo čimdalje bolj pogrezale. Sonce še ni zatonilo, ko je bil ves plen na varnem. Žetev je bila obilna in lahko bi se bili vrnili domov, toda njih pohlep je zrastel v neskončnost. Mnogo so dobili, a boljše bi bilo več. Zbor uglednih starešin se je zato odločil, da ostane vojska tu, brodovje pa naj odpelje plen domov ter se nato vrne po novega.

Prvo navdušenje nad uspelim podjetjem se je poleglo in treba je bilo misliti na lastno varnost. Na okoliške vzpetine so odšli ogledniki, da pravočasno javijo morebitni prihod maščevalcev. Ostala vojska pa je odšla v kotlinico, ki je bila sicer plitva, vendar dovolj blizu obrežja, dovolj skrita pred pogledi nepoklicanih. Ni mnilo pol ure, ko je bilo prizorišče prej tako živahnega vrvenja popolnoma izumrlo.

Vse drugačno življenje je vladalo v kotlinici. Na mah so bili postavljeni šotori, povsod med njimi pa so bojevniki kopali globoke in široke jame. Ko tudi človek z iztegnjenimi rokami ni več dosegel roba, so zabili v sredino dna ostro prišiljen kol, jamo pokrili z vejami, nanjo nasuli prsti in obložili s travno rušo. Bila je že trda noč in delo še ni bilo dovršeno. Ognjev niso prižgali, saj so imeli še dovolj pečenega mesa. Prav hitro je objel globok spanec vso vojsko; za njih varnost so pa skrbele budne straže, ki so se potikale po vsej okolici.

Drugo jutro jih je našlo spet pri delu. Odpirala se je jama za jamo in se zopet zaprla — skrila je svoje pogubno žrelo. Volčje jame! Težko je bilo ugani, čemu naj služijo, in še sredi taborišča!

*

Minilo je nekaj dni. Z manjšimi pohodi si je vojska pribavila nekaj živine, kajti zmanjkovalo je že hrane. Brodovja še vedno ni bilo nazaj. Doma so se pač vršili zahvalni obredi, daritve, ki so se jih morali udeležiti tudi brodarji. Slednjič je dala straža znamenje, da se bližajo domače ladje. Vse je zdrvelo tja, da čujejo novice z oddaljenega doma.

Tedaj pa je* prisopihal oglednik. Ves zasopljen je pripovedoval, da se bliža vojska in bo že prav kmalu pri taborišču. Ladje so bile še daleč na morju, zato se je bilo treba pripraviti na odpor. V urnem teku je dospela vojska v taborišče, se razpostavila med šotori in čakala nasprotnika. Roke so krčevito držale loke, kot kipi negibno so stali borci.

Vrhu vzpetine se pojavi konj in na njem jezdec v oklepu, pred telesom mogočen ščit. Levo in desno od njega zrastejo iz tal težko oboroženi vojaki. Že se spusti četa po položnem pobočju proti taborišču. Slovenci se ne ganejo, le loki se dvignejo, tetive rahlo zazvene in oblak puščic zasuje nasprotnika. Težko ranjeni se grabijo za prsi, rujejo puščice iz telesa, se zgrudijo na zemljo. Četa se spusti v dir. Slovenci se umikajo polagoma v ozadje. Ali zdaj se zgodi nekaj strašnega! Jezdeca s konjem požre zemlja, prve vrste vojakov nenadoma izginejo. Le izpod površja, se čuje divji krik, stokanje, hropenje. Volčje jame so storile svojo dolžnost! Tedaj udarijo Slovenci v zmedene vrste nasprotnikov, bojne sekire lomijo oklepe, ščite, čelade. Napadalcev se poloti brezumen strah, odmečejo orožje, se razprše na vse strani.

To je bila četa Langobardov, ki jo je vodil vojvoda Ajo iz Beneventa. Njegova neopreznost ga je veljala življenje.

Medtem so pristale ladje. Brodarji so z ladij opazili, da so bili njih vojaki izginili kot veter proti taborišču, a si tega niso znali tolmačiti. Radovednost jih je priganjala, da so se tudi oni nemudoma pojavili v taboru. Veselje nad zmago je bilo neizmerno!

V naslednjih dneh so razširili svoje pohode in kmalu nakupičili novega

plena. Zopet so ga naložili in odpeljali domov, a vojska je še ostala, v zavesti, da je potolkla nasprotnika in je sedaj neomejen gospodar. Toda to lahko-vernost je drago plačala.

*

Vest o težkem porazu je v Beneventu silno učinkovala. Novi vojvoda Radoald, sin vojvode Gizulfa iz Furlanskega, je sklenil poslužiti se proti Slovenom istega sredstva — zvijače. V ta namen naj bi mu služilo znanje slovenskega jezika, katerega se je bil naučil v svoji domovini, ki je tudi vodila težke boje s slovenskimi barbari. Zbral je močno četo in se napotil nad plenilce.

Sloveni so bili zopet na obrežju in opazovali prihod ladij. Tedaj jih je pozval oglednik, naj se nemudoma vrnejo v taborišče, kajti nova vojska prihaja. Zopet so stali bojovníki med šotori, ko se pojavi Radoald.

Visoko dvigne roko in zakliče z močnim glasom: »Hrabri možje, prijatelji! Ne prihajam k vam kot vaš sovražnik. Skleniti hočem mir z vami, ki ste močni borci, pred katerimi se tresejo naša mesta. Damo vam blaga, kolikor ga morete odpeljati, in med nami naj vlada mir in večno prijateljstvo. Mi nismo bojzaljivci, toda spoštujemo hrabre možje. Pridite semkaj, da si stisnemo roke v znamenje sprave in miru! Zaupajte nam, zakaj naše roke ne drže orožja.«

Slovenom so se povesele roke z loki, puščice so spravili v tulce in počasi so se pričeli pomikati proti temu »plemenitemu« nasprotniku. Čim so pa bili izven tabora, izven območja volčjih jam, so Langobardi nenadoma planili nanje in Morana je imela strašno žetev. Meči so sekali po nezaščitenih glavah, sulice so prebadale nezavarovane prsi. Zaman so Sloveni besno navaljevali na tesno strnjene vrste. Tedaj so spoznali, da je zanje edina rešitev — beg. Marsikateri je omahnil pod udarci konjenikov; ostanek pa je pribežal k obali, baš ko so ladje pristale. Urno so se vkrcali in odpeljali na široko morje — tokrat brez plena, a tudi brez polovice tovarišev.

*

Še enkrat so Sloveni brezuspešno napadli Južno Italijo, ko je l. 926. Mihajlo, knez Zahumlja, oblegal mesto Sipont. To je bil zadnji pohod.

Ali je bil res zadnji? Kdo ve? Slovanov je čimdalje več in kolo zgodovine se vrti...

Dr. FR. MIŠIČ:

PINOŽ IN KURICA

Topli poletni dnevi, polni vročega pekočega sonca, niso za njiju. Šele pozno v jeseni, ko se že bliža zima z mrazom in hladom, novembra meseca, se pojavita v naših gozdovih; zimski gozd je njun raj. Ko pomladansko sonce s toplimi žarki izbriše zadnje sledi snežnih lis v šumi in livadi, marca meseca, jih boš pri nas le težko še kje videl. Morebiti še kako zakasnelo cvetočo kurico; pinoža pa prav gotovo ne. Pinož (*Fringilla montifringilla*) je ptič, ki ima svojo pravo domovino v severnih krajih, a se k nam seli kot stalen in dobrodošel gost na zimovanje prav tako, kakor se od nas na jug sele slavci, drozgi, kukavice in druge selilke. Kurica pa je cvetlica, ki raste v naših gozdih, a ne cvete kakor druge naše cvetlice spomladi, poleti ali jeseni, temveč pozimi in kvečjemu še prve dni zgodne vigredi.

Kadar se v hudi zimi vrabci, ščinkavci, senice in druge revice z glasnim

prepirom okoli krmilnice borijo za košček kruha, za drobtinice in zrna, lahko opaziš med njimi tudi pinoža. Ako te ni kdo že preje natančneje seznanil z njim, boš rekel, da imaš pred sabo le ščinkavca. Tako sta si podobna in sorodna ta dva ptiča. Vešče oko pa njiju takoj loči. Naš navadni ščinkavec ima namreč rob hrbta pred repnimi peresi obrobljen zeleno, pinož pa belo. Ščinkavec z belo obrobljenim hrbtnim koncem je gost s severa, naš pinož. Sicer pa samca spoznaš tudi na tem, da je nekako kričiče, pretirano in vse bolj pisan kakor naš ščinkavec. Naši ščinkavci samotarijo in samevajo skoz vso zimo kot vdovci, ker njihove ženice — samice prezimujejo na jugu — same, brez kavalirjev. Če pozimi v družbi naših ščinkavcev-samcev zapaziš tudi samice, so to le pinoževe družice in ženice, ki pa so ščinkavčevim tako podobne po svoji postavi in po barvi svoje zimske oblekice, da jih skoro moraš zamenjati.

Iz zimskega gozdnega zatišja čuješ včasih nekako zategnjeno, nekam leseno klicanje: »Kveek, kveek, gee-gee-gee-geek!« To je pinožev klic, ki ti še povrh tudi pove, da je ptič baš v tem trenutku odletel z veje na drugo ali pa da se je pognal v zrak. Tudi peti zna pinož, ta naš gorski ščinkavec. V Framskem vinogradu je živel v zimskem času čudaški pinož. Kakor hitro se je pojavila vesela družba pred zidanico-dr. Stajnka, znanega mariborskega odvetnika, in se tam glasno zabavala in prepevala, je pinož z najvišje gole vejice visoke črešnje prepeval neprenehoma na ves glas in na vso moč; ko pa je družba utihnila, je pinož takoj prenehal peti ter je začel nemirno skakljati od veje do veje ali pa je odletel celo na kako bližnje drevo. Prva pesem vesele družbe ga je takoj zopet zvalila na črešnjo; z njenega vršička je z ognjem in vnemo njegova glasna pesem brez prestanka spremljala našo. V krasni svatbeni oblekici vidimo pinoža le redkokdaj. Le kadar se je njegov povratak v severne kraje nekoliko zakasnil radi vremenskih neprilik, opazujemo lahko na samcu prehod iz zimske v pomladansko svatbeno obleko. Tedaj je na glavi, tilniku in hrbtu temnočrn s sinjim kovinastim sijem, grlo in prsi pa so lepo rumenkasto rijaste. Ko se prično k nam vračati marca meseca prve ptice selilke, nekega lepega jutra ne ugledaš več pisanega pinoža, ne čuješ več ne njegovega klica, ne njegove pesmi. Pred našo pomladjo in njenim soncem je zbežal čez noč na sever v svojo pravo domovino, da njej oznaní in prinese njeno vigréd.

V dneih, ko od nas odletavajo pinoži na sever, baš tedaj že odcvetevajo kurice ali kurjice. Njihovi usnjati, vedno zeleni v sedem do devet listkov razdeljeni listi so zelo podobni prstom naših kur in kuric; zato so koroški Slovenci črnemu telohu (*Helleborus niger*), ki ga ponekod imenujejo tudi zavlačni koren, dali upravičeno to lepo in svojevrstno ime. Saj je ta naša tako znana in priljubljena cvetlica v resnici lepa in svojevrstna. Svojevrstna zato, ker že sredi zime, tu pa tam celo že v pozni jeseni, v snegu in ledu, o božiču ravnotako kot ob koncu zime in v prvi zgodnji pomladi raste, poganja in cvete, ne meneč se za mráz, ne za zimsko spanje. Malo izbirčna je tudi v hrani, ki jo po črni koreniki dobiva iz tal. Apnenčasta morajo biti, drugače ne raste in ne raste. Zato je Koroška severno od Drave, Strojna, Kozjak in Pohorje ne poznajo. Ostala Slovenija, ki je apnenčasta, pa ima poleg črnega teloha celo tudi še zelenega (*Helleborus viridis*) in smrdljivega (*H. foetidus*). Svojevrstna pa je v tretje tudi zato, ker hrani v sebi dva strupa, Heleborin in Heleborein, ki povzročata glavobol, omotico, želodčne krče, bruhanje, kihanje in druge nič kaj prijetne pojave. Njeni cveti, sprva beli kot sneg, pozneje nekoliko rožasto in rumenkasto nadahnjeni, ki jih nosi na visokem rožnatem peclju po dva ali samo po enega, pa so lepi in mični, bodisi ko so

se z ukrivljenim pecljem prerili iz snežene in listnate odeje, bodisi ko pokrivajo gozdna tla popolnoma razcvetela kakor velike belo- in rdečepikaste preproge. Sneg, hlad in gozdno senco ljubijo bolj kakor pomladansko sonce, ki njihovim cvetom kaj hitro vzame krasno belo barvo nedolžnosti, pa jo kmalu pretvori v neznaatno svetlozeleno.

Ko tako odcvetevajo kurjice in pinoži odletevajo na sever, je zima že vse svoje orodje in vso svojo ropotijo spravila v kraj; v gozd, v log, v gaj, pa tudi v tvoje srce sili pomlad, povsod vzhaja vigred z drugim, novim cvetjem in petjem.

RIEGL:

LOVCA

Neko nedeljo zvečer sva sedela pred hišo na klopi. Bil je star lovec, ki je že dosti videl in doživel.

»Ti bom pa povedal, kakšni so taki mestni lovci,« je začel. »Dobil sem karto, kdaj pridejo gospod direktor in kdaj jih naj pridem počakat na kolodvor.

Res sem šel omenjenega dne na kolodvor in pomagal gospodu prenesti težak nahrbtnik v restavracijo. Po poti pa sva se domenila, kdaj greva drugi dan zjutraj na petelina.

Drugo jutro sem vstal že zgodaj, ko je bila še tema, in šel po gospoda. Pol ure nato, ko sem ga zbudil, sva jo že mahala na cilj.

Bil je še precejšen mrak, ko sva dospela na nekoliko vzvišen prostor, bolj na redko posejan s starimi borovci in mecesni, ki so že poganjali. Tam je navadno razodeval na starem, z mahom zarastlem mecesnu velik lep petelin svojo ljubezen rjavim kokoškam, nad katerimi je kraljeval.

Nisva dolgo čakala, ko je petelin začel peti. Na strel ni bilo še misliti, ker je bilo le pretemno in se ni niti malo videla muha na puški.

Gospod direktor je bil tako nestrpen, da me je kar jezilo.

Petelin je pel čisto blizu, ko je mahoma utihnil in odletel kakih dvajset korakov naprej.

Tedaj sem izrabil priliko in hotel dopovedati gospodu, da še ne bo mogoče streljati, ker je pretemno. Moje prizadevanje pa ni zaleгло. Jezilo me je, ker sem vedel, da ga ne bo zadel, če bo streljal.

Izrabila sva trenutke, ko je začel petelin zopet peti, in priskakovala. Petelin je že prešel v brušenje, ko je gospod stopil na suho vejo, ki je glasno počila. Petelin je odsekano utihnil, priprl peroti in ponosno odjadral.

Seveda sta počila dva strela gospoda direktorja, pa nobeden ni zadel.

Poslušaj, taki ljudje vedo vedno več kot kdo od nas, ki vse življenje prebijemo v gozdu.

Slabe volje sva odhajala domov.

Pri odhodu pa mi je gospod direktor vseeno stisnil v roko sto dinarjev, čeprav petelina ni dobil.

Nerodno mi je bilo. Petelin je prav za prav že plačan, in če sem pošten, nimam več pravice do njega.

Pa sem jo le pogruntal.

Ni še bil večer, ko sem jo zopet mahnil proti jutranjemu pozorišču. Seveda, petelina sem dobil. Veš, le potrpljenja, pazljivosti in nekoliko izkušenosti je treba. Mestni ljudje so preveč nervozni.

Petelina sem lepo poslal za njim, poleg pa dopisnico, da sem ga našel blizu kraja, kjer ga je ustrelil, in da je bil ranjen.

Zlagal sem se, mislim pa, da me ne bo pekla vest.

Lahko noč!«

»Lahko noč!«

Gledal sem za njim. Nekoliko sključen je odhajal skozi mrak, saj je bil že precej star.

Bil je človek iz narave... pravi lovec.

PO SHAKESPEAREJU IN LAMBU — P. KUNAVER:

KOMEDIJA ZMEŠNJAV

Državi Sirakuze in Efez sta živeli v sovraštvu in v Efezu so izdali kruto postavo, da bo vsak trgovec iz Sirakuz, ki ga bodo ujeli na ulicah v mestu, obsodili na smrt, če ne bo svojega življenja odkupil s tisoč zlatniki.

Tako so nekega dne odkrili v Efezu starega trgovca Egeona iz Sirakuz in privedli so ga pred vojvodo, da bi plačal težko odkupnino ali pa da bi sprejel smrtno obsodbo.

Egeon ni imel potrebne vsote za odkupnino in vojvoda je zaželel, preden je izrekel smrtno obsodbo, da naj mu pove povest svojega življenja in mu razloži, kakšen vzrok ga je privedel v Efez, ki je grozil s smrtjo vsakemu sirakuškemu trgovcu.

Starček je odgovoril vojvodi, da se ne boji umreti, kajti v trpljenju se je naveličal življenja — a težje naloge mu ni mogel naložiti, kakor to, da mora pripovedovati o nezgodah svojega življenja. In pričel je takole pripovedovati:

»Rodil sem se v Sirakuzah ter postal trgovec. Poročil sem se z ženo, s katero sem zelo srečno živel. Moral pa sem odpotovati v mesto Epidamnium, kjer sem se zaradi poslov zadržal šest mesecev. Ko pa sem spoznal, da bom moral ostati tam dalj časa, sem poslal po svojo soprogo. Tam mi je rodila dvojčka in kar je bilo posebno čudno, bila sta si tako zelo podobna, da ju ni bilo mogoče razločiti. V istem času, ko sta prišla na svet moja otroka, je dobila v gostilni, kjer je živela moja soproga, neka revna žena tudi dečka dvojčka, ki sta si bila prav tako podobna. Starši teh dveh dečkov so bili silno ubožni; zato sem kupil dvojčka, da bi jih vzgojil za slugi mojima sinovoma.

Moja sinova sta bila izredno lepa otroka in moja žena ni bila malo ponosna na svoja dečka. Vsak dan je želela, da bi se vrnila domov in nerad sem končno pristal ter se v nesrečni uri vkrcal z družino na ladjo. Nismo bili še miljo od Epidamnija, ko je nastal hud vihar, ki se je stopnjeval do take sile, da so se mornarji, ki niso več upali na rešitev, vkrcali v rešilni čoln, nas pa so same prepustili usodi na ladji. Pričakovali smo, da se bo ladja vsak trenotek razbila v divjanju viharja. Ob neprestanem jokanju moje žene in tožbah dičnih mojih otrok, ki pač nista vedela, česa se jima je bati, a sta jokala, ker sta videla mater v solzah, se je v mojem srcu naselila groza. Nisem se bal svoje smrti, a vse svoje misli sem usmeril na možnost, kako bi jim rešil življenje. Mlajšega izmed svojih sinov sem privezal na en konec jambora, ki je ležal na krovu, na drugi konec pa enega izmed sužnjev-dvojčkov. Svoji ženi sem naročil, da stori isto z ostalima otrokoma na drugem jamboru. Tako sem jaz prevzel skrb za oba mlajša, ona pa za oba starejša otroka, in privezala sva se še vsak k svojemu jamboru. Če ne bi tega storili, bili bi izgubljeni, kajti ladja je zadela ob skalo in se je zdrobila. Mi pa smo se držali teh tankih

jamborov, ki so nas vzdržali nad vodo. Tako pa seveda nisem mogel pomagati svoji ženi in kmalu nas je vodovje ločilo. Toda še ko sem jih mogel videti, so jih vzeli v svoj čoln ribiči (mislim, da so bili iz Korinta) in bili so rešeni. Tako nisem imel druge skrbi, kakor da sem se boril z divjimi morskimi valovi, da bi rešil svojega dragega sina in mlajšega sužnja. Končno je tudi nas vzela na krov neka ladja. Mornarji so me spoznali, radostno so nas pozdravili in pomagali, da smo se srečno izkrcali v Sirakuzah. Toda od one žalostne ure dalje nisem več izvedel, kaj se je zgodilo z mojo ženo in starejšim otrokom.

Ko je moj mlajši sin in edina moja skrb postal osemnajst let star, je začel popraševati po svoji materi in bratu. In večkrat me je nagovarjal, da bi ga pustil s svojim slugom, mladim sužnjem, ki je tedaj tudi izgubil svojega brata, iskat mater in brata. Končno sem mu nerad dovolil, kajti dasi bi rad slišal kakih vesti o ženi in starejšem sinu, bi pri tem podjetju lahko izgubil še mlajšega. Sedaj pa je minilo že sedem let, odkar me je mlajši sin zapustil. Pet let sem preživel na potovanju po svetu, da bi ga našel. Bil sem po vsej Greciji, preko azijskih meja, in na vrnitvi pristajajoč ob obali, sem se ustavil tudi tu v Efezu, da ne bi izpustil nepreiskanega nobenega kraja, kjer pristajajo ladje. Toda danes se mora končati moja povest in moje življenje — a srečen bi bil ob svoji smrti, ko bi le vedel, da moja žena in sin še živita.«

Tako je končal nesrečni Egeon poročilo o svoji nesreči. Vojvoda, ki se mu je smilil nesrečni oče, ki je iz ljubezni do svojega izgubljenega sina zašel v tako veliko nevarnost, bi ga gotovo oprostil, če ne bi bilo proti prisegi, ki mu je branila izpremeniti postavo. Namesto da bi ga obsodil na takojšnjo smrt, kakor bi narekovalo dobesedno tolmačenje postave, mu je dovolil en dan odloga, da bi v tem času izprosil ali si izposodil vsoto, potrebno za osvoboditev.

Ta milostno mu poklonjeni dan se Egeonu ni zdel mnogo vreden, kajti v Efezu ni poznal nobenega človeka in malo se mu je zdelo verjetno, da bi mu kak tujec posodil ali podaril tisoč zlatnikov za odkupnino. V spremstvu jetničarja je odšel od vojvode.

Poleg tega, da sta si bila Egeonova sinova popolnoma podobna, sta dobila tudi enako ime. Klicali so ju: Antifol; a tudi oba sužnja — dvojčka sta imela enako ime: Dromio. Zgodilo pa se je, da je Antifol iz Sirakuz, torej oni, ki ga je Egeon prišel iskat v Efez, došel s svojim sužnjem Dromiom istega dne kakor oče v to mesto. Ker pa je bil tudi on trgovec iz Sirakuz, bi prišel tudi v enako nevarnost kakor njegov oče; a k sreči je našel dobrega prijatelja, ki mu je povedal, v kako veliko nevarnost je zašel neki stari trgovec iz njegovega domačega mesta, in svetoval mu je, naj se izdaja rajši za trgovca iz Epidamnna. Tako je tudi storil in zelo mu je bilo žal, ko je slišal o nesreči svojega rojaka. Seveda ni mogel misliti, da je oni stari trgovec njegov lastni oče.

Starejši sin Egeonov — ki ga bomo nazivali Antifol iz Efeza, da ga bomo lažje ločili od Antifola iz Sirakuz — je živel tedaj v Efezu že dvajset let. Bil je bogat mož in lahko bi plačal odkupnino za svojega očeta. Toda o njem ni ničesar vedel, saj je bil še prav majhen, ko so ga ribiči z njegovo materjo vred rešili iz morja; rešitve se je pač spominjal, ne pa svojega očeta in matere.

Antifola in Dromia je kupil znameniti vojskovodja, vojvoda Menafon, ki je bil stric vojvode iz Efeza in oba kupljena dečka je vzel s seboj, ko je šel obiskat svojega nečaka, vojvodo efeškega.

Ko je mladi Antifol odrastel, ga je vojvoda vzljubil; imenoval ga je za častnika v svoji vojski, kjer se je v vojnah zelo odlikoval in kjer je svojemu zaščitniku, vojvodi, rešil življenje. Ta ga je za ta čin odlikoval in nagradil

s tem, da ga je oženil z Adrijano, bogato deklico iz Efeza in s katero je živel tedaj, ko je njegov oče prišel v mesto. Njegov suženj Dromio mu je tedaj še vedno služil.

Antifol iz Sirakuz je potem, ko se je poslovil od prijatelja, ki mu je svetoval, da naj se imenuje trgovec iz Epidamna, izročil svojemu sužnju Dromiu nekaj denarja s pripombo, da naj ga nese v gostilno, kjer je naročil kosilo. V času, ki mu je še preostajal, se je nameraval izprehajati po mestu, da bi si ga ogledal in da bi opazoval navade prebivalstva.

Dromio je bil vesel dečko, ki je Antifola, kadar je bil slabe volje in žalosten, razvedril z veselimi šalami. Zato je bilo Dromiu dovoljeno, da je govoril z njim mnogo bolj prosto, kakor je sicer navada med gospodarjem in slugom.

Ko je Antifol iz Sirakuz poslal Dromia po poslu, je obstal in premišljal o svoji materi in bratu, o katerih ni mogel zvedeti niti najmanjše novice v krajih, kjer je dosedaj pristajal. Žalosten si je rekel: »Podoben sem kapljici vode v oceanu, ki se je izgubila v divjem morju, ko je iskala svojo sestrico kapljico. Tako se nesrečno izgubljam tudi jaz, ko iščem brata in mater.«

Med tem ko je tako premišljal o svojih težavnih potovanjih, ki so ostala do sedaj brezuspešna, se je vrnil Dromio — vsaj tako je mislil. Antifol se je čudil, da se je suženj tako hitro vrnil in ga je vprašal, kje je pustil denar. Toda to ni bil njegov Dromio, ampak njegov brat dvojček, ki je živel z Antifolom iz Efeza. Oba Dromia in Antifola sta si bila še vedno tako podobna, kakor jih je opisoval Egeon v mladosti. Zato ni čudno, da je Antifol mislil, da se je vrnil njegov suženj, in vprašal ga je, zakaj se je tako zgodaj vrnil.

»Te šale niso umestne.« mu je odgovoril Antifol, »kje si pustil denar?«

Dromio je trdil svoje, da ga je njegova gospodinja poslala po Antifola, da naj pride h kosilu.

»Kakšna gospa?« je vprašal Antifol.

»Toda! Gospod! Vaša soproga!« je odgovoril Dromio.

Antifol, ki ni bil oženjen, se je razjezil nad Dromiem, in rekel mu je: »Ker včasih prijazno govorim s teboj, si dovoljuješ take svoboščine. Jaz nisem zdaj pri volji, da bi se šalil: kje je denar? Tujca sva tukaj; kako si upaš pustiti tako veliko vsoto brez nadzorstva?«

Ko je Dromio slišal Antifola, da sta tujca v tem mestu, in je mislil, da se šali, mu je veselo odgovoril: »Gospod, prosim vas, šalite se, kadar boste sedeli pri kosilu. Jaz nisem imel druge naloge, kakor privedi vas domov, da boste kosili z gospo in njeno sestro.«

Tedaj pa je Antifol izgubil potrpljenje in pretepel je Dromia, ki je zbežal domov in povedal svoji gospodnji, da se gospodar brani priti domov in da je rekel, da nima žene.

Arijana, žena Antifola iz Efeza, se je silno razburila, ko je slišala, da je njen soprog trdil, da nima soproge. Osumila ga je, da je ne mara več, in njena sestra Lucijana, ki je živela pri njej, jo je zaman tolažila in trdila, da so njene sunnje neopravičene.

Antifol iz Sirakuz je šel nato v gostilno, kjer je našel Dromia in denar na varnem; ko je ugledal svojega pravega Dromia, ga je začel karati zaradi preveč svobodnih šal. Tedaj pa je prišla Adrijana in ker ni dvomila, da je to njen soprog, mu je začela očitati, da jo tako tuje gleda. (Nič čudno, ker še nikdar ni videl te srdite gospe!) Očitala mu je, da jo je imel tako rad, preden sta se poročila, sedaj pa nič več. »Kako je to, o dragi soprog, da sem izgubila tvojo ljubezen?« mu je gospa očitala.

(Konec prihodnjič.)

VIKTOR PIRNAT:

ŠMARJEŠKE IN DOLENJSKE TOPLICE

Nekako sredi med Ljubljano in Zagrebom leži v objemu reke Krke skalno Novo mesto, ki se diči s prelepo okolico. Že sam položaj mesta je nad vse ljubek in mikaven. Amfiteatralno se gnete pisane hiše in hišice proti mogočnemu kapitlju, ki se ponosno razgleduje nad vso to bujno

prirodu. Na eni strani jo oklepajo vesele gorice, na drugi temno lesovje Gornjancev in Kočevskega Roga. Ob obeh bregovih Krke se svet širi ter se izgublja v nedogledu meglene Posavja doli nekje za Brežicami.

Svet tam naokoli ni lep samo za oko, zanimiv je tudi radi številnih starinskih spomenikov in uvaževan radi mnogih toplih vrelcev, ki jih je najti že od sivih davnin na obeh straneh Novega mesta.

Približno enako daleč je iz Novega mesta proti severovzhodu v Šmarješke toplice kot proti jugozahodu v Dolenjske toplice. Slednje so zvezane z Novim mestom tudi po železnici, le da je končna in edina postaja lokalne proge Novo mesto—Straža—Toplice nekaj kilometrov proč od Toplic. Za redno zvezo skrbe kopalški izvožčki. Enako je poskrbljeno za redni promet med Novim mestom in Šmarješkimi toplicami, ki leže ob poštno-avtobusni progi Krško—Novo mesto ter imajo v obeh smereh dnevno po dve zvezi. Poleg vsega obratuje v seziji še kopalški omnibus, avtotaksijev pa ima Novo mesto več kot dovolj.

Slikovita je pot iz Novega mesta po levem bregu Krke v 12 km oddaljene Šmarješke toplice. Starinski gradovi se vrste med vinogradi, v gozdni samoti ter celo sredi zelene Krke. Tam kljubuje času že dolgo vrsto stoletij ponosni in čarobno lepi grad Otočec. Krka se razširi nalik malemu jezercu. Tam je raj povodnih ptic, tam je tudi raj dolenske zemlje. Pičlo uro po senci košatih hoj in mogočnih bukev je prijeten sprehod do Šmarjeških toplic.

Venec gozdov objema ljubko kotlinico, kjer na toliko krajih bruhajo izpod zemlje topli vreli. Cela majhna naselbina je nastala okoli njih. In vse je kopalška last in urejeno le v udobnost gostov. Vasi ni v neposredni bližini nobene, okolica pa je spet natrana s prirodnim bogastvom. V znanstvenem svetu znamenite so okoliške zgodovinske najdbe, ki jih mnogi vzporejajo hallstatskim. Po bližnjih goricah raste slavni dolenski cviček, ki ga radodarni domačini kaj radi poklanjajo gostom, če jih zanese med njihove hrame in zidanice.

Šmarješke toplice se dičijo s tremi kopalškimi stavbami, z Aleksandrovo, Petrovo in Marijino kopeljo. V vseh je šest bazenov naravnost nad izvirkami. Beli trg med Aleksandrovo in Petrovo kopeljo diči monumentalen vodnjak. Vodo dobiva iz lastnega prvovrstnega studenca in ima svoj zbiralnik nad kopalško restavracijo. S široke ploščadi ob zbiralniku je prav lep pogled na toplice.

Šmarješke toplice. — Aleksandrova in Petrova kopelji.

Dolenjske toplice.

Bela pota se vijejo čez zelene travnike, dva ribnika se skrivata med topoli in vrbami, na gričku se razgleduje vila »Mirni gaj« in doli ob potočku kopališka dependanca, kjer je tudi kopališka električna centrala.

Na drugem koncu zavite kotlinice je tretje, poleti najvabljivejše kopališče »Amerika«. Tako jo najraje nazivajo, ime pa ji je prav za prav Marijina kopel. Ob njej ljubka lurška kapelica in dva izvirka prvovrstne pitne vode. Kopališče je leseno, dočim sta prvi dve zidani. Marijina kopel ima odkrit in prostoren bazen. Voda je tod najtoplejša. 27° R. V ostalih dveh kopelih dobrih 26° R. Bogata je ta voda na ogljikovi kislini in še posebej na radio-emanaciji ter je zelo priporočljiva za vsakovrstne bolezni. Za bolne na živcih ali na srcu sta tu posebno ugodni pomlad in jesen.

Šmarješke toplice imajo lastnega zdravnika ter vsako leto več tujih gostov iz najoddaljenejših krajev širne naše države. Vedno se še preurejajo in lepšajo in ko zgradi kopališka uprava še nov že projektiran kopališki dom, bodo Šmarješke toplice uspešno tekmovala z ostalimi našimi kopališči.

Naš »jugoslovenski Gastein«, kot gostje radi nazivajo Šmarješke toplice, ima tako sijajno bodočnost, kot ima ljubek položaj, kot je zdravilna njegova voda in kot so divni njegovi sprehodi po bližnji in daljni okolici.

Svojevrstno vabljiva je tudi okolica Dolenjskih toplic. Že položaj vasi same med gozdovi in vinogradi je kaj ljubek. Lepa široka cesta vodi z železniške postaje Straža-Toplice skozi vas gori v kočevske Črmošnjice preko Gorjancev v Semič, kjer je zopet železniška postaja na progi Karlovac—Ljubljana. Poleti se stalno vzdržuje tudi avtobusna proga med Novim mestom in Dolenjskimi toplicami. Kdor hoče torej tja, ne bo v zadregi.

Ne le naselju samemu, celi prijazni dolini dajeta osobito prijetno lice mogočni kopališki zgradbi sredi vasi. To je v toskanskem slogu zidano kopališče, ki nosi na visokem pročelju ime »Sanatorium« ter nasproti mu ležeci Kopališki dom. Trg med njima lepša vodnjak, v ozadju ga zapira drevje.

Zdravilna moč toplih vrelcev je morala biti znana že v davnih dneh pred Kristom. Izkopine v starem parku to pričajo. Obširno jih je opisal Valvasor in priobčil tudi sliko tedanjih Toplic, kot se kratko nazivajo.

Stoletja so bile Dolenjske toplice last Turjaških knezov, ki so jih tudi dvignili in mestoma knežje opremili. Na golih divjih skalah, izpod katerih priteka voda, stoji mogočna palača. To se pravi, obdaja jih, te vrelce in naravne skale.

Voda, ki prihaja brez vodovodnih cevi in brez črpalk skozi razpoke med

kamenitimi ploščami naravnost iz zemlje, je kristalno čista in brez vsakega vonja. Uporablja se tudi kot pitna voda. Razen različnih mineralnih sestavin vsebuje množino ogljikove kisline in izredno veliko množino naravne radioemanacije. Dnevno iztočijo kopališki vreli okoli tri milijone litrov vode s 36° — $37,5^{\circ}$ C naravne toplote.

Kopališče ima več bazenov. Največji in najlepši je takozvani »Veliki bazen«, ki so mu nekdanj rekli »Knežja kopel«. Vse je v naravnem in umetnem kamnu, lepoto kopeli pa še poveča slikovito beneško stopnjišče in temu nasproti bel marmornat križ, Plečnikov motiv.

Druga, manj komfortna kopel, je »Jamski bazen«. Prava ljudska kopel kot »Amerika« v Šmarjeških toplicah. Vse rezan kamen, v vdolbini z zadnje stene pa Repičev kip Marije s krvavečim srcem. Prišla je tja po zaobljubi neke žene, ki ji je vrellec vrnil zdravje. Poleg teh dveh pa vsebuje Sanatorium še več posebnih bazenov, ki se polnijo z lastnim pritiskom in imajo stalni pritok in odtok terme.

Zdravljenje se vrši tudi z elektriko, mehanoterapijo, masažo, dijeto, s soncem in zrakom. Kopališče ima lastno kalorično centralo. V Dolenjskih toplicah se zdravijo že nad sto let tudi invalidi. Kopališče ima enako Šmarješkemu lastnega zdravnika.

Tudi tod so izprehodi edinstveni. Ob potoku Sušici do Krke so sanjavi kottički in ob Krkini krivulji še celo. Mogočni grad Soteska ni daleč, še bliže so divje razvaline gradu Rožeka, v grapah Divjega potoka pa je romantika, kot si jo naslika le še domišljija.

P. KUNAVER:

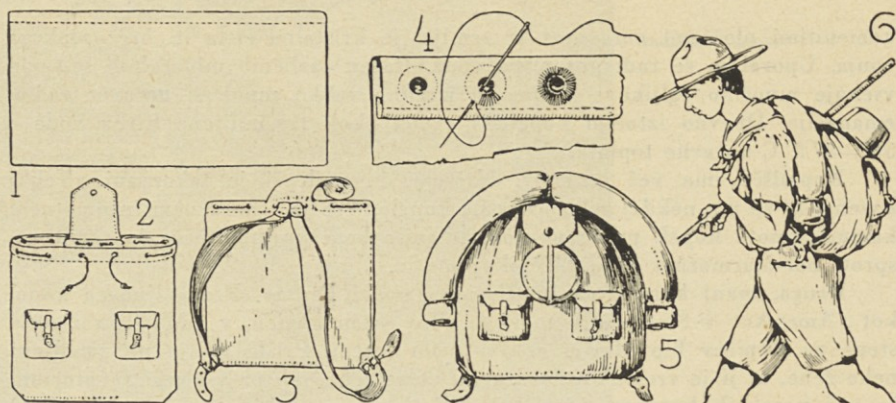
TVOJ NAHRBTNIK

Čudno je včasih gledati izletnike, ki nesejo svoje potrebščine v papirnatih zavitkih ali v aktovkah ure in ure daleč. Kako neprijetno jim je, ko morajo na roko naložiti še svoje suknjiče in dežne plašče, pa omahujejo po strmih stezah, namesto da bi se lahkkih nog in prostih rok gibali v prirodi. Že v davnih časih je človek, ki je potoval, pa najsi je bil vojak, popotnik ali pa ubog berač, naložil breme na hrbet. Roka se hitro utruja, in tako veselje do izleta mine. Na hrbtu pa prenesemo precejšnja bremena daleč, ne da bi nas to utrudilo. Vojaki nosijo po večini vse svoje potrebščine v tornistrah, ki so zelo pripravne, a tudi hribolazci in drugi popotniki trde, da je nahrbtnik najudobnejši.

Priporočam, da si naredite nahrbtnike sami. Pomaga vam pri tem lahko sestra ali mati. Jaz sem v svojih dijaških letih prelezal naše planine z nahrbtnikom, ki je bil doma napravljen, in bil sem prav tako zadovoljen z njim kakor z dragimi izdelki, ki jih dobite v prodajalnah. Mimogrede povem, da so imeli tudi oni hribolazci, ki so šli lani na Mont Everest, nahrtnike s seboj. Nesli so jih visoko, visoko.

Kupi sivo, zelenkasto ali rjavkasto gosto blago. Morda imate doma še od vojne kaj šotorovine. Blago naj bo po možnosti nepremočljivo in močno. Izreži si kos, ki bo meril 90×55 cm. Zarobi ga do 25 mm na široko na vrhu, kakor kaže slika 1. Nato ga pregani in zašij pri dnu ter ob eni strani; obrni nato tako sešito vrečo na pravo stran. Glej, da bodo šivi zelo močni, posebno pri gornjem robu, ki nosi skoraj vso težo.

Nato sešij nahrbtnikov pokrov, priostren na enem koncu. Pokrov meri 20×15 cm. Prišij ga na hrbtni strani, kakor kažeta sliki 2. in 3. Nato se loti

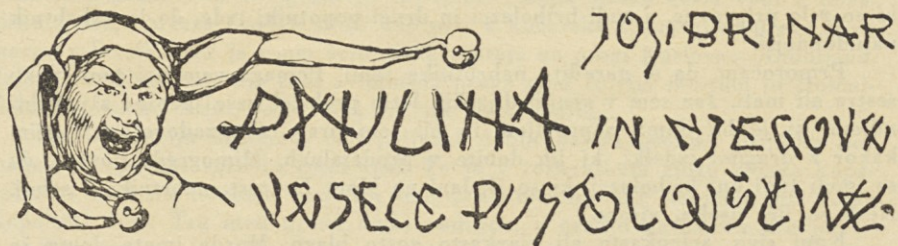
lukenj v robu nahrbtnika. Narediš jih lahko iz bakrenih obročkov, ki jih dobiš v trgovini. (Slika 4.)

Namesto usnjenih jermenov za naramnice vzemi pletene, ki so cenejše. Vendar pazi, da so goste in vsaj 5 cm široke. Ožje se zarežejo v rame in to ni prijetno, kar vem iz lastne izkušnje. Zgoraj napravi zelo trdno sešite zanke. Nato potegni močno vrvico skozi luknjice v nahrbtniku in luknjice v naramnici, kakor kažeta sliki 2. in 3. Zelo dobro je, če gre vrvica na notranji strani srednjih lukenj skozi leseno deščico. S tem razbremeniš blago nahrbtnika in podaljšaš njegovo življenje.

Spodaj pritrdiš naramnice z zaponkami. Toda za to je več načinov. Izberi si najcenejšega.

Na zadnji strani nahrbtnika lahko našiješ nekoliko žepov. Zelo so pripravi. Velikosti so lahko različne. Pripravni so v velikosti 20×16 cm. Vsi pokrovi ali kapice se morajo dobro zapirati, in sicer z gumbi, kar je cenejše, ali pa z jermeni, kar je boljše.

Nahrbtnik tudi notri lahko razdeliš v dva dela. V hrbtni prostor potakneš perilo, da te druge stvari ne tišče. Lepši in obsežnejši nahrbtnik si narediš, če všiješ med hrbtno in zadnjo stran trak blaga do 16 cm širok. Izpopolniš ga lahko tudi še z zankami, da pritrdiš nanj na zunanji strani posodo za kuhanje in plašč ali odejo.

XVI. KAKO JE PAVLIHA V CELJU BURKE ZBIJAL PAVLIHA RAZKAČI MLEKARICE NA TRGU.

Pavlihi se je v službi grofa Urha dobro godilo; skoraj ves dan je brez dela pohajkoval ter je lahko po mili volji zbijal burke in šale. Nekoč mu je potožil znanec, ki je kot sluga služil pri debelem trgovcu, da njegov gospod že več dni žalostno poveša glavo in ga ne more spraviti v dobro voljo.

»Ni klek, da ne bi ga pripravili v smeh!« je dejal Pavliha pa se je dogovoril s slugo tako, da pripravi prihodnji dan po osmi uri trgovca do tega, da pojde malco na trg pogledat.

Drugo jutro se je Pavliha na vse zgodaj postavil z veliko brento na trg, in ko so prihajale mlekarice s svojimi ročkami in lonci, jim je odkupil vse mleko, ki ga je izlival v brento, napisavši na doge s kredo, koliko mu je vsaka prodala. Vedno več žensk je prihajalo, a Pavliha jim je dejal, naj počakajo na plačilo, da bo brenta polna. Brenta se je polnila bolj in bolj, in ko je udarila ura osem, je bila res polna do roba.

Zdaj pa je Pavliha planil pokonci in vzkliknil: »Veste, ljube ženske, danes nimam nič denarja s seboj. Katera noče štirinajst dni čakati na plačilo, naj pa svoje mleko zopet zajame iz brente.« To izgovorivši, jo je Pavliha odkuril in se izgubil med ljudstvo.

Mlekarice so najprej odrevenele, nato osuple zazijale, a potem so zagnale vik in krik: ta je trdila, da je izlila pet ročk mleka v brento, druga je vpila, da jih je prodala osem, tretja je obema ugovarjala, in tako je hotela vsaka, da zajame največ mleka iz brente. Pričele so se prerivati in suvati, zmerjajoč in kričeč so praskale in grizle, se otepale s korci in z ročkami, in trume gledalcev so se zgrinjale okoli žive kopice. Celó možje so se vtaknili vmes, hotoč razdružiti razjarjene ženske. Oj, pa so slabo naleteli: mlekarice so jih opraskale in polile z mlekom, da so se komaj rešili iz razdraženega klobčiča. Skoraj vse mleko se je razlilo po tleh, tako da je bilo po trgu videti, kakor da bi mleko deževalo.

Moški videč, da se mlekarice ne dadó pomiriti, so obstopili živo kopico v velikem kolobaru in se smejali, smejali... Ves ta prizor je videl tudi debeli trgovec, ki je baš takrat prispel na trg. Spočetka je gledal ko hudo vreme, a nazadnje je tudi njega smeh posilil; kako tudi ne, saj to je bil prikaz, da bi človek počil! V občem hahljanju je tudi trgovec bušil v smeh ter se krohotal, da so ga solze polivale.

Ko je trgovec zvedel, kdo je uprizoril to traparijo z mlekom, je poklical Pavliho predse ter ga je nagradil s peščico srebrnikov za njegovo burkasto

početje. Svojemu slugi pa je dal mošnjo denarja ter mu velel, naj poplača mlekaricam razlito mleko ter jih pobota in tako tudi ženske spravi v dobro voljo.

KAKO SVET PO OBLEKI SODI.

Pavliha se je bil z burklarijo, ki jo je bil napletel mlekaricam, pregrešil zoper mir in red; zato ga je tržni valpet zatožil mestnemu sodniku. Ta ga je pozval, da se mora v najkrajšem času zgledati pri njem, in Pavliha je po pravici pričakoval, da ga v mestni hiši čaka huda ploha. Zato je oblekel svoja najslabša oblačila, ko se je odpravil na pot pred mestnega sodnika.

Vratar, ugledavši pred vrati borno oblečenega človeka, je hitel sporočiti sodniku, da je prišel raztrgan in razcapan možak, ki hoče z njim govoriti.

»Reci mu, da ne utegnem in zato danes ne morem poslušati beračevih marenj!« je velel sodnik vratarju. Pavliha je bil zadovoljen ter se je odmuzal domov.

Ko je čez nekaj dni prišel tržni valpet priganjat Pavliho, zakaj se ne zgledi v mestni hiši, je le-ta poiskal najboljša oblačila iz svile in baršuna, ki mu jih je bil svoj čas podaril sam grof Urh. Gizdavo opravljen je potrkal Pavliha na vrata mestne hiše, in vratar je urno zdirjal poročat mestnemu sodniku: »Milostni gospod, nekdo izmed grofovih ljudi čaka pred vrati, ves v svili in baršunu!«

»Takoj mu odpri!« je ukazal sodnik, in predenj je stopil Pavliha. Ne da bi kaj spregovoril, je začel poljubljati svoj plašč in še posebno grofovski grb, ki je bil uvezen v oblačilo. Sodnik se je temu čudil in je vprašal, kaj to pomeni, da poljubuje svoj plašč.

»Saj ne poljubujem svojega plašča, milostni gospod sodnik, marveč oblačila grofa Urha,« je odvrnil Pavliha. »To pa delam zato, ker mi je oblačilo pomoglo, da so me spustili pred Vaše obličje. Že pred tednom dni sem potrkal na Vaša vrata, pa me niso pustili pred Vas, ker sem bil čisto navadno oblečen.«

Strogi gospod sodnik se je počehljal za ušesom, pa je potihem sklenil, da ne bo nikoli več sodil ljudi po njih oblačilu. Nato je s prijaznimi besedami zabičil Pavlihi, naj prihodnjic ne ruši več miru v mestu in naj ne ščuje na trgu žensk drugo proti drugi.

»To si dobro zapomnim, milostni gospod; saj kogar so ose opikale, ne dreza drugič v osinjak!« je odgovoril Pavliha ter vesel odšel iz mestne hiše.

POČASI SE DALEČ PRIDE.

Pavliha se je puste grofovske službe naveličal; oglašala se je v njem nemirna kri potepuštva, a tudi dosti sovraštva so mu nakopale njegove pustolovščine. Zato je osedlal svojega konjiča, pa je odjezdil iz mesta, da se malko v okolici porazvedri in oddahne.

Jezdeč že kaki dve uri, je srečal voznika, ki je peljal težak parizar, zvrhan sodov vina. Cesta je bila slaba, in voznik je opletal z bičem po konjih, kričal svoj »ti« in »hot« in rentočil, četudi so konji vlekli, da je vprega kar pokala.

Ko je voz ropotal mimo Pavlihe, je vprašal voznik: »Prijatelj, kaj menite, ali bom še danes došel v Celje?«

»Seveda, čisto lahko, če boš vozil počasi!« je odgovoril Pavliha. »Jaz jezdim dve uri semkaj iz mesta, in ako boš le počasi vozil, dospeš do Celja, še preden zapro mestna vrata.«

Voznik se ni Pavlihi niti zahvalil; zakaj mislil si je sam pri sebi: »To ti je pravi bedak! Ako je on jezdil dve uri od mesta, bom jaz z lahkočo privozil v štirih urah; a če mrhi malko poženem, dospem morda tudi v treh!«

In zapel je bič kljusetoma po hrbtiščih in rebrih, konjiča sta potegnila na vso moč in zdirjala, da je kar kamenje frčalo izpod kopit. Pa cesta je bila razorana in polna kotanj, in resk! zadnje kolo se zlomi in voz se sesede na sredi ceste. Zdaj ni pomagala ne kletev ne rentačenje; voznik je moral biti zadovoljen, da se vsaj vino ni razlilo iz sodov. S pomočjo usmiljenih kmetov so z velikim trudom zavlekli polomljeni voz v bližnjo vas; tam je moral ostati čez noč, da kovač vsaj za silo popravi kolo.

Jezdeč proti domu skozi tisto vas, je dobil Pavliha voznika na večer pred kovačnico, pa mu je dejal: »Kdor leti, se zaleti! Ali ti nisem rekel, prijatelj, da moraš počasi voziti, ako hočeš še danes dospeti v Celje? Zdaj, ko te je nesreča izmodrila, si pa zapomni: Počasi se daleč pride!«

ZAČARANA LONČARICA.

Nekaj časa se je Pavliha delal, kakor da mu vse prismojije in traparije že presedajo, in je pogosto zahajal v cerkev. Gospod opat se je čudil njegovi spremembi, a Pavliha je dejal, da mora moliti in se pokoriti za grehe, posebno pa še zato, ker se je ukvarjal s črno umetnostjo, s čarovnijo.

»Koga, s čarovništvom da si se pečal?« se je opat začudil ter se zasmejal na vse grlo. »No, to sem pa res radoveden, kaj bi nam tak burkež, kot si ti, znal neki začarati!«

»Če Vaša milost ukaže, moram slušati!«

»Dobro, le pokaži, kaj znaš!« je velel opat.

»Milostni gospod,« je odgovoril Pavliha, »pridite z menoj na trg! Tam stoji žena, ki prodaja svojo lončeno robo: latvice, skodele in lonce. Stavim z Vami, milostni gospod, kolikor hočete, da začaram to žensko tako, da bo zgrabila za palico in pobila in potrla vso svojo lončeno robo, a jaz ji ne bom pri tem žignil ne besedice in ji tudi ne bom dal nikakega znamenja.«

»To bi pa res rad videl,« je dejal gospod opat in je šel s Pavliho stavit za trideset srebrnikov, da ne bo lončarica storila take norosti.

In sta šla opat in Pavliha vkup na trg, in Pavliha je od daleč pokazal ženo, ki jo hoče začarati. Nato sta se vstopila pred mestno hišo, in Pavliha je godrnjaje delal nekake križe kraže, kakor to pač zahteva čarovnija.

Hipoma je lončarica onostran trga poskočila, zgrabila gorjačo in udrihala po latvicah in loncih, da je vse zdrobila v črepinje. Gospod opat se je čudom čudil, a tudi drugi ljudje so kar zijali, ko je prismojena ženska tako divjala nad svojo lastno lončeno robo.

Pavlihi je moral opat odšteti trideset srebrnikov, ker je bil zgubil stavo. Odštevi denar, pa je dejal Pavlihi: »Prejel si izgubljeno vsoto, a zdaj mi povej odkrito, presnetež ti navihani, kako si pripravil žensko do tega, da je razbila svojo posodo! Da naj bi jaz verjel v kake čarovnije, tega vendar ne boš mislil?«

Pavliha je bil zadovoljen, ker so mu žvenketali srebrniki v žepu, pa je zato pojasnil opatu: »Moja črna umetnost res ni piškavega oreha vredna, Vaša milost! Lončarici sem bil že davi plačal vso njeno robo ter sem ji naročil, naj s palico vse v drobne črepinje razbije, kadar ji dam z roko znamenje sèm izpred mestne hiše. Tako se je tudi zgodilo, in to je vsa moja umetnost.«

Opat se je smejal in se čudil Pavlihovi pretkanosti, a izgubljena stava ga je le pekla in zato je zvitega kljukca precej nemilostno odslovil.

PAVEL KUNAVER:

B A J A L I C A

Hudo je, če človek nima vode, kadar pripeka sonce. Velik del prebivalcev Jugoslavije pozna to nadlogo, saj v pokrajinah, kjer se razprostira Dinarsko gorstvo, izgine vsa voda po razpokah apnenca globoko doli do neprodornih plasti, kjer se zbira v podzemskih rekah. Poleti morajo kmetje, ki stanujejo na višinah, po več ur daleč v doline in na kraška polja po vodo in ves dan — in tako včasih po več tednov zaporedoma — vlečejo voli sode z vodo domov. Posebno hudo žejo so med svetovno vojno trpeli vojaki, ki so se borili na kraških visokih planotah nad Sočo. Proti koncu poletja l. 1917. je eden od naših mož na Lokvi nad Čepovanom odšel po malo porcijo vode, pa se je žalosten vrnil brez nje. Vojaki so se ob edini pipi, ki je dajala blagodejne vodice, z bajoneti stepli za ta božji dar...

Po nepoznatih potih teče voda pod zemljo. Kje je? Kdo nam more povedati to? Imamo sredstvo, ki nam precej točno pove, kje je voda pod zemljo, četudi ne, kako globoko je. To je bajalica, navadna leskova rogovilica. Svoje ime zasluži, kajti res je to bajna šibica. Ta vodi in prejema nepoznane žarke iz zemlje do človeka — redke izjeme so to — in se prikloni proti tlom. Premnogo učenjakov si je že

Nad Plitvicami.

Bajalica se je nagnila —
spodaj je gotovo podzemski
jama, v njej morda voda.

Fot. D. Walkeley.

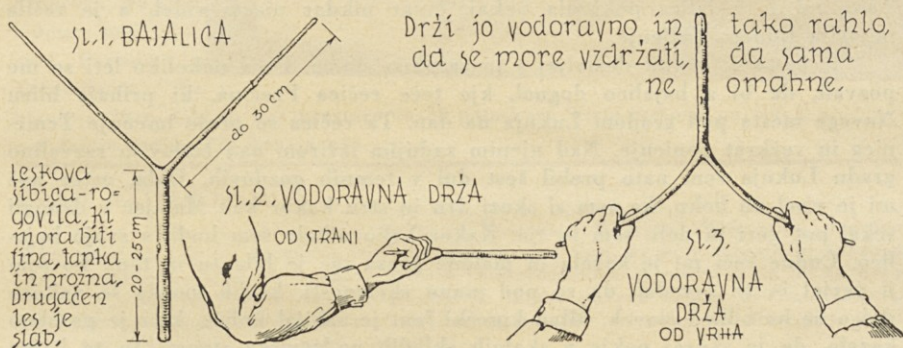
belilo glavo, da bi pojasnili silo in način delovanja te čarobne palice. Mnogo pa je dvomljivcev, ki še ne verujejo vanjo, ker ni lahko dokazati resnice. Precej pa je tudi goljufov, ki so ljudi pripravili ob ves denar, ne da bi našli vodo. Mogoče se bo bajalica kdaj v izdatnejši meri uporabljala v korist človeštva. V svetovni vojni so jo z uspehom porabljali nemški vodosledci v puščavah Arabije in Sirije. Na Krasu pa je bilo to težje. Ker pa ni izključeno, da tudi od vas kdo ni »medij« ali oseba, ki lahko čara z bajalico in ki bo morda koristil ljudem, vam hočem povedati nekaj o njej in o dogodkih, ki sem jih sam doživel.

Nekega pomladanskega dne v vojnem l. 1917. sem šel s svojim poveljnikom stotnikom Bockom od poveljstva nazaj v sive kraške gore nad Trstom. Pogovarjala sva se o naši nalogi — raziskavanju podzemskih jam. Pa sem mu omenil bajalico, da še nikdar nisem videl, kako deluje; slišal pa sem, da jo neki major Paichel uporablja pri iskanju vode na Krasu. Stotnik je odlomil z grma leskovo rogovilico, katere konca sta bila še zelo prožna in stara komaj nad eno leto; skupni konec je bil dobrih 20 cm dolg. Prijel je rahlo za oba konca, toliko, da je skupni konec vodoravno obstal. Nato sva šla dalje po poti, pazila, in glej, bajalica se je nagnila in pokazala doli! Malo mi je zagomazelo po hrbtu, ko sem videl to — a stotnik mi je pojasnil takole ta čudni pojav:

Tam v globini, kjer je pokazala bajalica, teče ali podzemski reka, ali pa je suha podzemski jama, morda pa samo kaka velika razpoka. Nikdo pa ne ve in ne more razložiti, zakaj in kako vplivajo podzemski vode in jame nanjo.

Nato mi je dal bajalico v roko in pozval, da naj grem sam preko omenjenega mesta. Grem nekoliko korakov, bajalica je mirno — vodoravna. Ko pa prestopim tisto mejo — neka čudna, nepoznana, zelo važna sila se oglasi v šibici in vleče in vleče jo doli in govilica se obrne navpično kakor pri stotniku!

Od tedaj je minilo mnogo mesecev. V vročem poletju sem raziskaval jame na Banjški in Trnovski planoti. Ne daleč proč so grmeli topovi; zato je bilo treba jam za vojaštvo, da se skrije pred topovi. Pogrezali smo se v neštete prepade. Nekoč sem se spomnil bajalice in nad neko jamo, ki smo jo hoteli preiskati, sem jo poizkusil. Vhod ni dajal mnogo upanja, ker je vodil med udrtimi skalami. Toda, ko sem ga na površju obšel, me je bilo skoraj groza čudne sile, ki je vedno in vedno vlekla šibico v neznano kraljestvo podzemlja. Govoriti nisem hotel mnogo o tem, ker sem imel okoli sebe same neverne Tomaže. Toda glejte! Ko smo premagali prve ozke hodnike med udrtinami, ki so nam grozile s smrtjo, smo prišli v velikansko dvorano. Bila je okoli dvajsetštiri metre široka in osemdeset metrov dolga. Iz nje

smo po silno divjih prepadih priplezali še 145 m globoko med razjedene zemске sklade. A konca ni bilo. Le na enem mestu je postalo tako ozko, da bi morali streljati z dinamitom, če bi hoteli prodreti dalje. In še dalje je šlo, ker nam je to pripovedoval kamen, ki je letel v globino pred nami...

Najbolj čudno zgodbo z bajalico sem doživel kmalu nato v vasi Ravne na Banjščicah. Samo en kmet je še ostal tam, in ko je videl naše delo, je trdil, da je bil tik poleg njegove hiše vhod v precej veliko in ravno jamo, ki bi bila pripravna za skrivališče pred bombardiranjem. Da pa bi svoji hiši pridobil dvorišče, je tekom let navozil preko vhoda iz okolice nad 3 m grušča in skalovja. Naši vojaki so pričeli kopati na mestu, kjer je trdil kmet, da je vhod. Jaz pa sem z bajalico poizkusil, koliko je resnice na trditvah. Bajalica je kazala lepo, dolgo in široko jamo, v katero bi se skrilo v sili precej ljudi! Pa je izvedel o tem tudi poveljnik vojaške bolnišnice, ki je bila tam nastanjena. Italijani so se pripravljali za naskok, prve granate so že hrumele nad ubogo vasico. Zato je hotel poveljnik spraviti vse na varno. Prosil me je, naj mu še enkrat pokažem, kaj govori čudežna šibica. Šel sem preko kraja po večkrat, ker se mi je zdelo tedaj posebno važno, in vpričo številnih častnikov — mnogih z nasmeškom na ustih — je bajalica delovala. Zaskrbljenega zdravnika je prepričala. Poslal je trideset mož, ki so začeli kopati proti vходу, o katerem je govoril kmet.

Ker je naš oddelek imel pravico do dopusta, sem tedaj tudi jaz odšel že naslednjega dne z vročega frontnega ozemlja. Komaj sem bil doma, je doli izbruhnila silovita deseta ofenziva, ki je trajala skoraj tri tedne. Še gori v naših planinah sem slišal grmenje peklenkega topniškega ognja ob soški fronti. Toda čas svobode je naglo potekel in kmalu sem bil sam tik za strašnim krvavim metežem. Avstrijska vojska se je umikala in z njo sem se umaknil tudi jaz na Lokve na Trnovski planoti. Z raziskovanjem v takem vrvežu ni bilo nič in pohajkoval sem med mrkimi vojaki, dokler se ni sestel ves naš mali oddelek. Tako sem hodil nekega dne po cesti, koder so hodili tisoči v smrt, ko slišim za seboj klice: »Kamerad! Kamerad!« Ozrem se in vidim nadporočnika, ki je prisostvoval poizkusu z bajalico v vasi Ravne. Ves navdušen mi začne praviti, da je onih trideset vojakov kopal noč in dan in odkrili so vhod v jamo, kjer je pokazal kmet; vhod da je razširil in našli so jamo tako veliko in dolgo, kakor je kazala bajalica! Jama je seveda odlično služila, kajti Italijani so bombardirali z vso silo; municijsko skladišče in bolnišnica in vsa živilska skladišča so bila uničena. Ljudje pa so v jami varno počakali mirnejših dni, da so se mogli umakniti v varnejše zaledje. Tako mi je bajalica pokazala nekaj, česar nikdar nisem videl, a je rešila mnogim ljudem življenje.

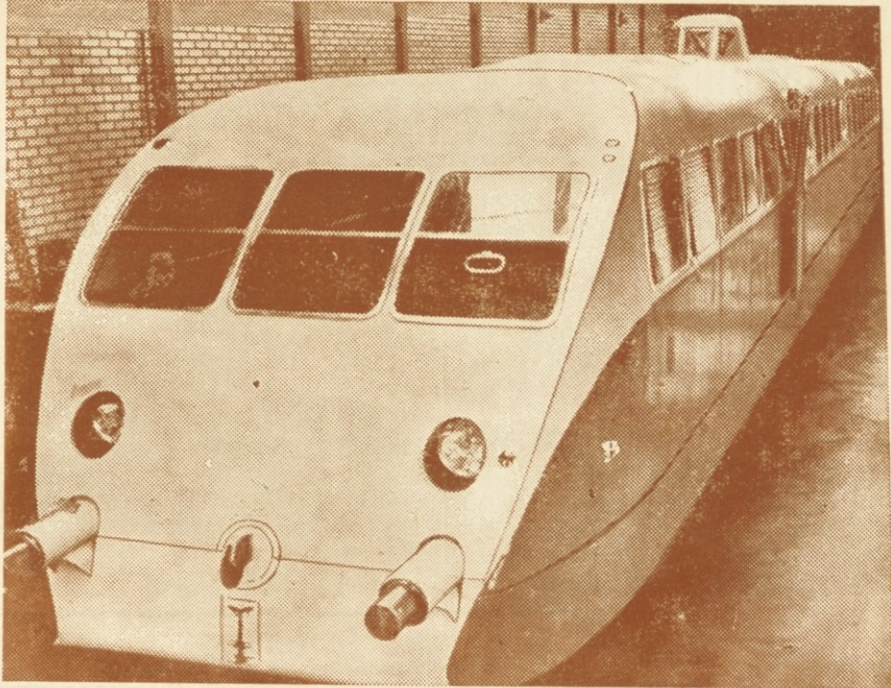
Toda to ni zadnji doživljaj s to čarobno šibico. Pred nekoliko leti so me pozvali, da bi z bajalico dognal, kje teče rečica Prečina, ki prihaja blizu Novega mesta pod gradom Luknja na dan. Ta rečica se preje imenuje Temenica in večkrat ponicejuje. Nad njenim zadnjim izviro nad čudovito razvalino gradu Luknja sem nato prebil šest dni v temnih gozdovih. Dolg, oster nož mi je visel ob boku, ko sem si skozi drn in strn kakor kak Malajec v džungli sekal pot gori in doli, sem in tja. Kakor kako nihalo sem hodil s svojo bajalico. Čudne reči mi je kazala in malone groza me je bilo tu in tam, ko sem ji verjel in se zavedal, da so pod mano skrivnosti, ki jih morda še vekove dolgo ne bo odkril človek. Mlad kmečki fant je zabijal količe, kjer je posebno kazalo, da je skoraj nekje v skalnih skladih podzemska struga. In ta bajna palica mi je pokazala reči, ki so velika tajna prirode; vse več, kakor se je domnevalo in mislilo o odtekanju vode z velikih visokih planot zapadno od Novega mesta! Količke, ki sem jih ukazal zabiti v tla pa je zemljemerec, ki je hodil tik za nami s svojim merilnim instrumentom, vestno zarisal v zemljevid. Pa kakor povsod tako tudi tukaj uboga leskova šibica ni bila vredna popolnega zaupanja. Zato je nekaj tednov za menoj prišel neki učenjak. Naredil je silno drag poizkus s svojim novoiznajdenim instrumentom in močnim električnim tokom, ki so ga pri izviro Prečine izpustili v vodo in ga napeljali tudi po površju ozemlja, ki sem ga jaz prehodil s svojo bajalico. Dragoceni instrument je potrdil vse, kar je pokazala bajalica; potrdil je smeri podzemskih vodnih tokov, ki jih doslej še nikdo ni videl, niti slutil.

Bajalica je res čudovita palica, s katero morete mnogo zanimivega doživeti na površju zemlje. Ne bo se vam vsem posrečilo. Tudi pri bajalici velja: veliko je poklicanih, a malo izvoljenih. Nekateri posebno občutljivi ljudje pa so tisti izvoljenci, ki jih uporablja priroda, da preko njih odkriva svoje skrivnosti. Poizkusite! Mogoče se bo komu od vas posrečilo najti s pomočjo bajalice vodne toke pod zemljo.

Mladi prijatelji, čitajte in širite „Razore“!

ZEPPELIN NA KOLESIH

Prvi so pričeli na železnici uvajati po zrakoplovih posneto obliko Nemci. Njih prva taka železnica je imela celo zračni vijak, kakor zrakoplov. Pozneje so vijak opustili, ohranili pa so zračni struji prilagodeno obliko. V novejšem času so se prijeli novega vozila tudi Francozi. Na sliki vidimo brzi vlak med Parizom in Trouvilleom. Ta

brzec je 20 m dolg in ima prostora za 50 potnikov. Štirje motorji po 500 k. s. mu dajejo brzino 175 km na uro.

TUDI STOLETNICA

Poleti 1830. je plula neka ladja iz Bostona v Kalkuto. Med malo posadko sedemnajst mož je bil najmlajši šestnajstletni Samuel Colt, ki je v skromnem prostem času veninven nožkljal ob lesenem modelu. Radovednežem je povedal, da bo to nova pištola z vrtljivim bobenčkom. Še predno je model novega orožja ustrezal nameri, mu je že dal ime »revolver« po angleški besedi, 'revolve' — vrteti se. Starejši tovariši so se mu rogali in so mu rekli »izumitelj«.

Colt je pa vztrajno izboljševal svoj izum in pripravljaj njega udejevitvev. Po povratku iz Indije, je vstopil v tehniko, da bi izpopolnil svoje znanje o orožarstvu. Ko mu je bilo 21. leto, je že imel v rokah patent za »pištolo z bobenčkom in samo eno cevjo«. Novo orožje je sicer v hitrem streljanju prekašalo drugo strelno orožje, a tak revolver je tehtal dva kilograma!

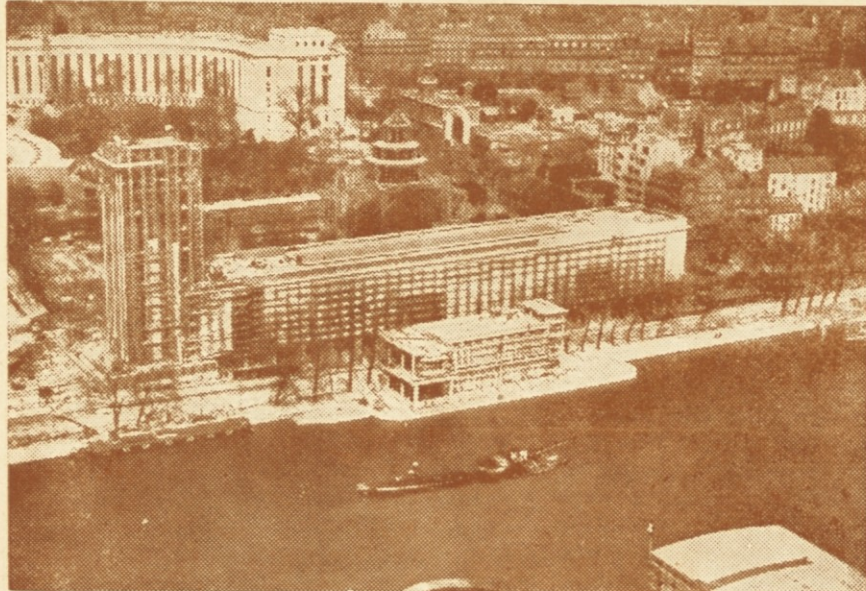
Izdelovanje revolverjev na veliko se izumitelju izpočetka ni obneslo. Vlada U. S. A. na zadevno Coltovo ponudbo sploh ni odgovorila. Kakor često, je tudi tu pomagal slučaj. V državi Texas so ustanovili prekucuhi novo državico Lone-Star, ki sicer ni živela dolgo, a je potrebovala orožja. Tudi Colt je dobil naročilo, z naročilom pa tudi potrebnega denarja. Leta 1836. so izšli prvi revolverji iz delavnice. Še istega leta je nesel podjetni Colt novo orožje na Florido, kjer je baš divjala običajna državljanska vojna. Ameriškim častnikom je revolver tako ugajal, da so dali Coltu topla priporočila za Washington.

Priporočila niso imela uspeha. Vlada v Washingtonu Colta še sprejeti ni hotela. Potrt se je vrnil v svoj rojstni kraj Hartford. Tedaj se je oglasil pri izumitelju kapitan Walker in mu nasvetoval važna izboljšanja novega orožja posebno v neprični teži. Colt je sprejel pomočnika, in kmalu so bili Walker-Coltovi revolverji najpriljubljenejše ročno orožje, ki je žal mnogo pripomoglo k iztrebljenju Indijancev.

Vzlic temu se pa nova industrija ni mogla povoljno razmahnuti. Colt je živetaril do leta 1848. in je bil tik pred konkurzom, ko ga je zopet rešila vojna med U. S. A. in državo Texas. Dobil je naročilo za 1000 revolverjev v vrednosti 28.000 dolarjev. Sledila so nova in večja naročila. Leta 1852. je zgradil Colt v Hartfordu tvornico revolverjev, ki stoji še danes. Že v nekaj letih po ustanovitvi je lahko izdelala nekoliko sto revolverjev dnevno. Danes je dnevno število tisoč malenkost.

V novem času je tehnika tudi strelno orožje zelo izpopolnila. Revolver čezdalje bolj nadomešča avtomatska pištola.

D. H. po Mar. Z.

SVETOVNA RAZSTAVA V PARIZU

1. maja t. l. bo otvorjena razstava v Parizu. Razstavili bojo svoje izdelke vsi narodi sveta. Na sliki se vidi del razstavišča z razstavnimi poslopji, ki jih gradijo z vso naglico.

URNIK

Bohinc Boris, mešč. šola na Rakeku.

Dnevi	8-8-45	8-50-9-35	9-40-10-45	11-11-30	11-40-12-25	13-45-14	14-45-15-35
Ponedeljek	Računstvo	Verouk	Kmetijstvo	Gosoodinj.			
Torek	Slovenščina	Nemščina	Srbohrvašč.	Državoznanstvo	Zgodovina	Ročna dela	
Sreda	Računstvo	Fizika	Zgodovina	Kmetijstvo			
Četrtek	Srbohrvašč.	Slovenščina	Verouk				
Petek	Nemščina	Kemija	Računstvo	Fizika	Kmetijstvo	Telovadba	
Sobota	Zemljepis	Fizika	Računstvo	Geometrija	Telovadba		

„Uredništvo Razorov na Rakeku“.

NOV TEHNIČNI IZUM

Pred kratkim se je pojavila na tržišču nova električna kuhalna plošča, ki je zbudila precejšnjo pozornost. Gre za kuhalnik, čigar glavni del je žarilna palica sistema »Istra«, ki je vdolana v lepo in praktično izdelano ogrodje. Žarilna palica ima premer 8 mm. Za ta kuhalnik ni treba nikakih posebnih loncev ali ponev. Plošča je 18 cm široka in porabi 1500 wattov toka na uro. Toplota se da uravnati na tri stopnje. Vrhnja plošča se odvije, nakar se kuhalnik lahko tudi znotraj temeljito osnaži.

Vrhnja plošča je odstranjena in žarilnik dvignjen.

„RAZORI“ izhajajo osemkrat na leto in veljajo 30.— Din, za pol leta 15.— Din, za četrlet 7-50 Din. Posamezna številka stane 3.— Din. — List izdaja „Udruženje jugoslovanskega učiteljstva meščanskih šol, sekcija za Dravsko banovino v Ljubljani“, zanjo odgovarja Tone Fakin, ravnatelj meščanske šole na Viču. — Urednik Tone Gaspari, ravnatelj meščanske šole na Rakeku. — Za uredništvo odgovoren Drago Humek, upokojeni ravnatelj meščanske šole v Mariboru. — Vse dopise pošiljajte na naslov: Uredništvo „Razorov“, Rakek. — Za Mariborsko tiskarno odgovarja Stanko Dečela, ravnatelj v Mariboru.